

**Archeologisch vooronderzoek
Wilsele (Leuven) – A. Woutersstraat
Kasteel Bleydenberg**

Silvia Depuydt, Annick Van Staey en Natasja Reynolds

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 187

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2013/350
Naam aanvrager: Silvia Depuydt
Naam site: Wilsele – A. Woutersstraat

Opdrachtgever: DBFM Scholen van Morgen NV, Sint-Lazaruslaan 4-10, B-1210 SINT-JOOST-TEN-NODE
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Terreinwerk: Silvia Depuydt en Clémence Marchal
Administratief toezicht: Els Patrouille en Marc Brion, Agentschap Onroerend Erfgoed,
Diestepoort 6, bus 94, B-3000 LEUVEN

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2012/12.807/55

© All-Archeo bvba, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRatieve FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	13
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	15
4.1 Landschappelijke context.....	15
4.1.1 Topografie.....	15
4.1.2 Hydrografie.....	15
4.1.3 Bodem.....	16
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	17
4.2.1 Historische gegevens.....	17
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	25
4.3 Antwoord onderzoeksvragen bureauonderzoek.....	26
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	29
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	29
5.2 Bespreking geregistreerde profielen en stratigrafische opbouw.....	31
5.2.1 Werkput 1.....	31
5.2.2 Werkput 2.....	33
5.3 Bespreking archeologische resten.....	34
5.3.1 Werkput 1.....	34
5.3.2 Werkput 2.....	39
6 WAARDERING, ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN, EN ADVIES.....	43
7 BIBLIOGRAFIE.....	49
7.1 Publicaties.....	49
7.2 Bronnen.....	49
7.3 Websites.....	49
8 BIJLAGEN.....	51
8.1 Lijst van afkortingen.....	51
8.2 Glossarium.....	51
8.3 Archeologische periodes.....	51
8.4 Plannen en tekeningen.....	51
8.5 Harrismatrix.....	52
8.6 Sporenlijst.....	52
8.7 Murenlijst.....	52
8.8 Vondstenlijst.....	53
8.9 Monsterlijst.....	54
8.10 CD-rom.....	54

1 Inleiding

Op het terrein zal de nieuwbouw van een school en sportzaal gerealiseerd worden waarbij de bestaande gebouwen (met uitzondering van de beschermde kapel en sacristie) worden afgebroken. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het Agentschap Onroerend Erfgoed, op basis van de aanwezigheid van een kasteel, dat al gekend is uit oud kaartmateriaal. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Deze opdracht werd op 11 juli 2013 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd van 28 tot 30 augustus 2013, onder leiding van Silvia Depuydt en met medewerking van Clémence Marchal. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	DBFM Scholen van Morgen NV
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Silvia Depuydt
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Projectcode</i>	2013/350
<i>Vindplaatsnaam</i>	Wilese – A. Woutersstraat
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Vlaams-Brabant, Leuven, Kadaster Afdeling 6, Sectie D, Percelen 246E, 241K, 247D
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	28 tot 30 augustus 2013
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Leuven, A. Woutersstraat, Basisschool Bleydenberg
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, gemeente Leuven (Fig. 1), percelen 246E, 241K, 247D (kadaster afdeling 6, sectie D) en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

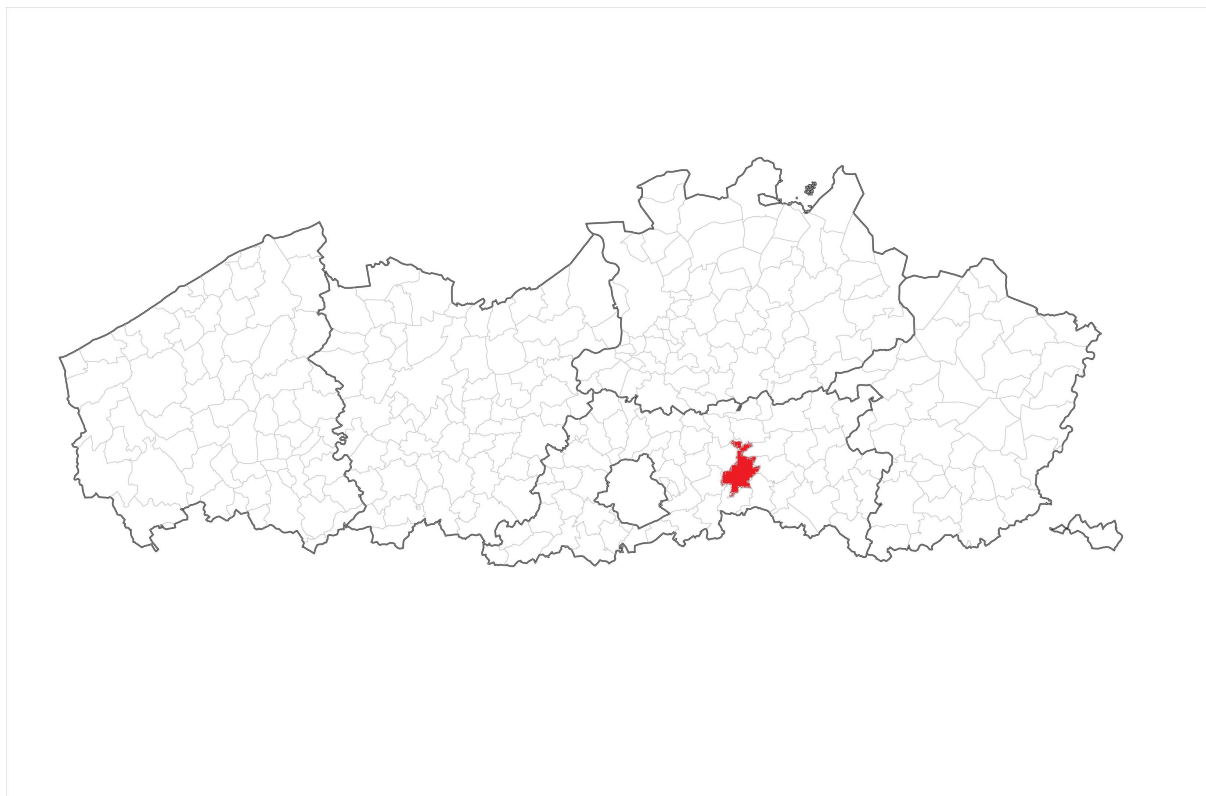

Fig. 1: Situeringsplan Leuven

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Vlaams-Brabant
 - Locatie: Leuven, Witsele
 - Plaats: A. Woutersstraat
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 173293, 175867
 - 173265, 175925
 - 173296, 176012
 - 173350, 175951

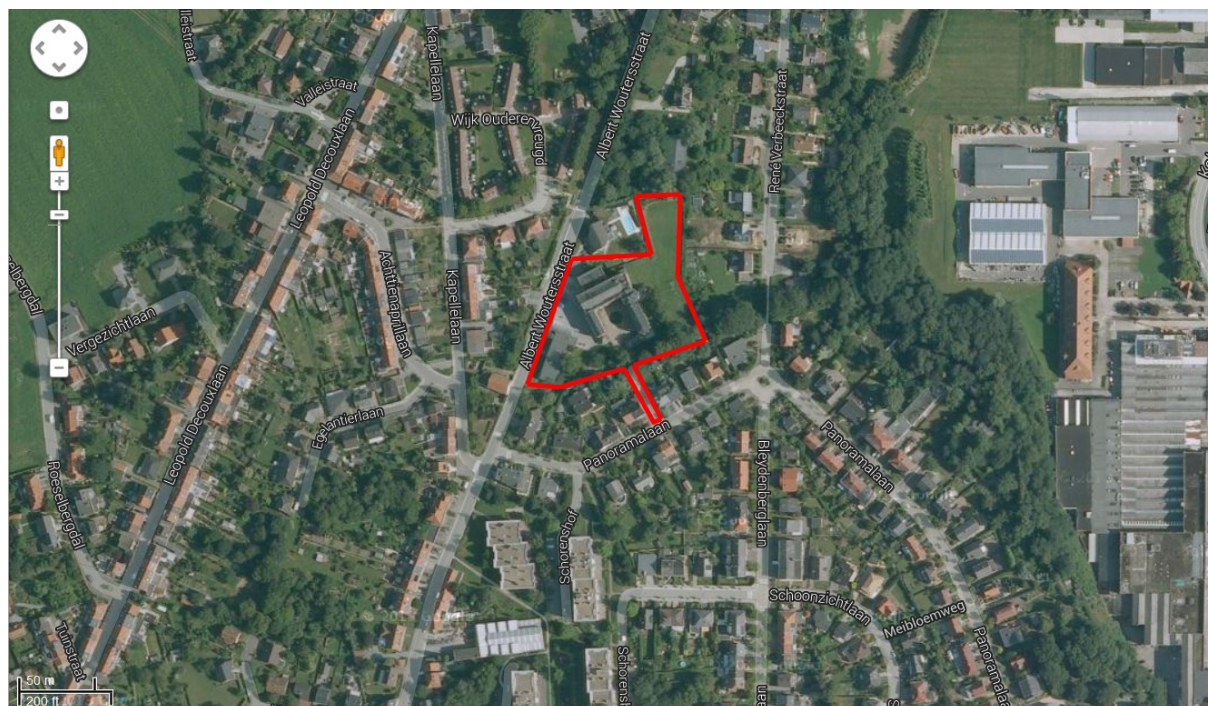

Fig. 2: Kleurenorthfoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten zuidwesten van Witsele Dorp en ten noorden van het historische centrum van Leuven. Het terrein zelf wordt afgebakend door de Albert Woutersstraat in het noordwesten en de Panoramalaan in het zuidoosten.

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal de nieuwbouw van een school en sportzaal gerealiseerd worden, waarbij de bestaande gebouwen (met uitzondering van de beschermde kapel en sacristie) worden afgebroken (Fig. 5). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken van start kunnen gaan.

De bestaande, onderkelderde bebouwing op het terrein bevindt zich op een diepte van ca. 1 m onder het huidige maaiveld in het oosten van het terrein. Dit loopt echter op tot een diepte van ca. 2 m onder het huidige maaiveld in het westen, omdat de topografie er hoger wordt, maar het niveau van het gebouw uiteraard niet wijzigt. De zuidelijke gebouwen lijken ingezet op het niveau van het maaiveld.

De geplande nieuwbouw zal de zone in sterke mate verstoren. De nieuwe gebouwen zullen aangelegd worden tot een diepte tussen 1,7 m in het oosten en 4 m onder het huidige maaiveld in het westen van het terrein. Dit is de minimale verstoringsdiepte, aangezien ook nog de dikte van de vloerplaat in rekenschap gebracht dient te worden, evenals de nodige funderingen.

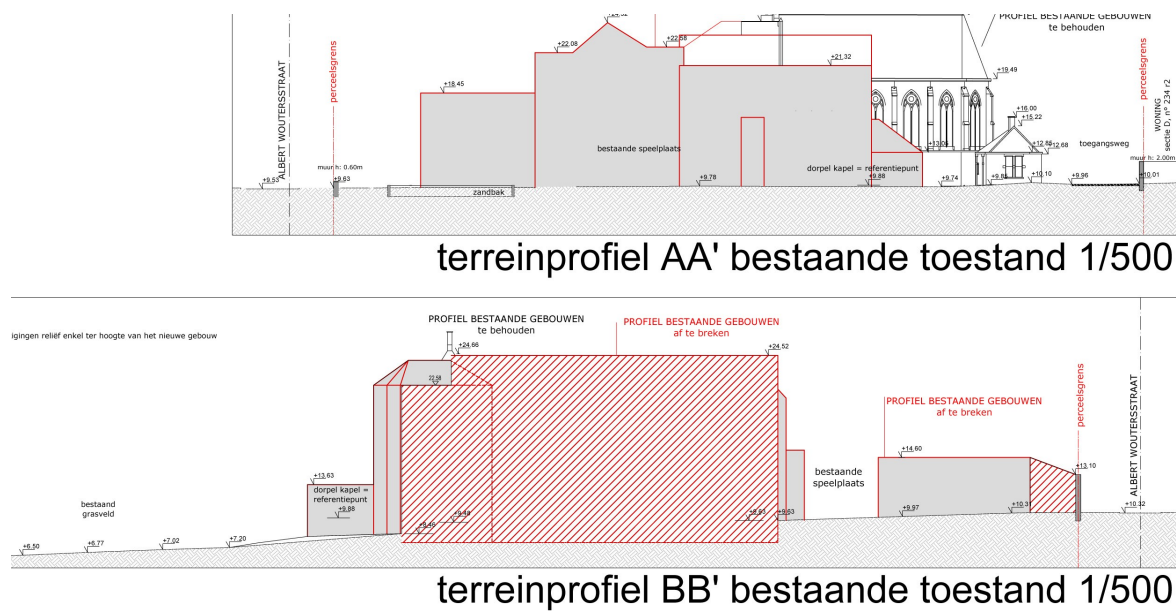

Fig. 3: Doorsnedes bestaande toestand

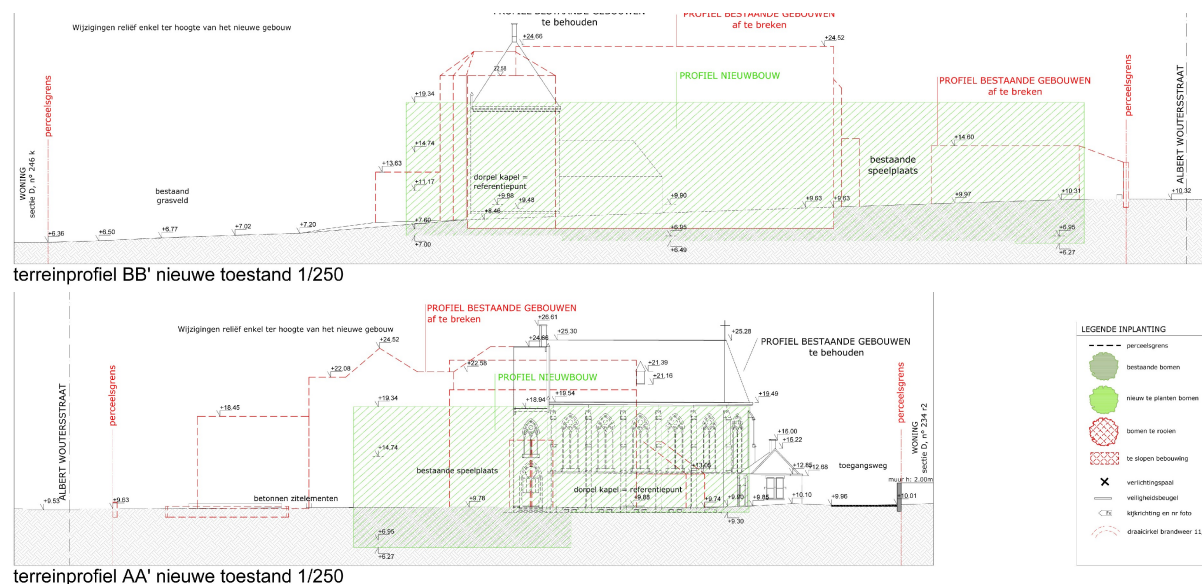

Fig. 4: Doorsnedes ontwerptoestand

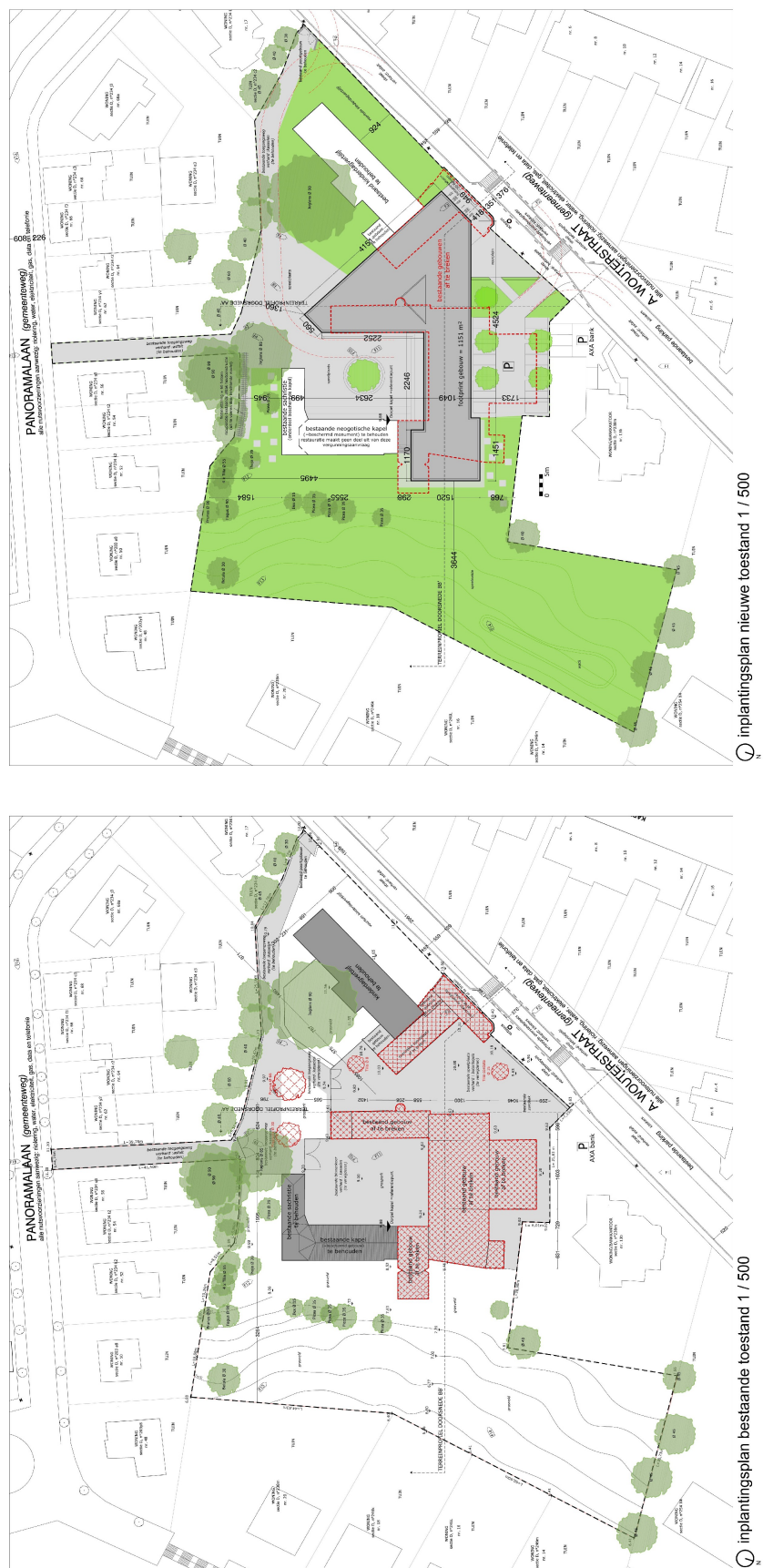

Fig. 5: Plan bestaande toestand (onder) en ontwerpplan (boven)

3.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen diende in het bijzonder beantwoord te worden:

Tijdens de bureaustudie:

- wat zijn de bekende archeologische en historische gegevens?
- hoe was de oude perceelsindeling?
- welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing in relatie met de voormalige constructies op het terrein?
- in welke mate is het terrein reeds verstoord?
- in welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?
- welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?
- wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem:

- zijn er archeologische sporen aanwezig?
- bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?
- bevatten deze lagen archeologische vondsten?
- uit welke periode dateren deze vondsten?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?
- op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch erfgoed?
- kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?
- welke onderzoeksvragen moeten bij een eventueel vervolgonderzoek beantwoord worden?
- wat is de te volgen opgravingsstrategie bij een vervolgonderzoek?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte tussen ongeveer 40 en 50 m TAW (Fig. 6). Het terrein is te situeren op een oostelijke helling van een plateau, met aan de voet de vroegere Dijlevallei.

Fig. 6: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is op hydrografisch vlak gelegen binnen het Dijlebekken, in de subhydrografische zone Dijle van monding Dijle vierde arm (excl) tot monding Demer (excl) (Fig. 7). Ten oosten van het onderzoeksgebied loopt het kanaal Leuven-Mechelen.

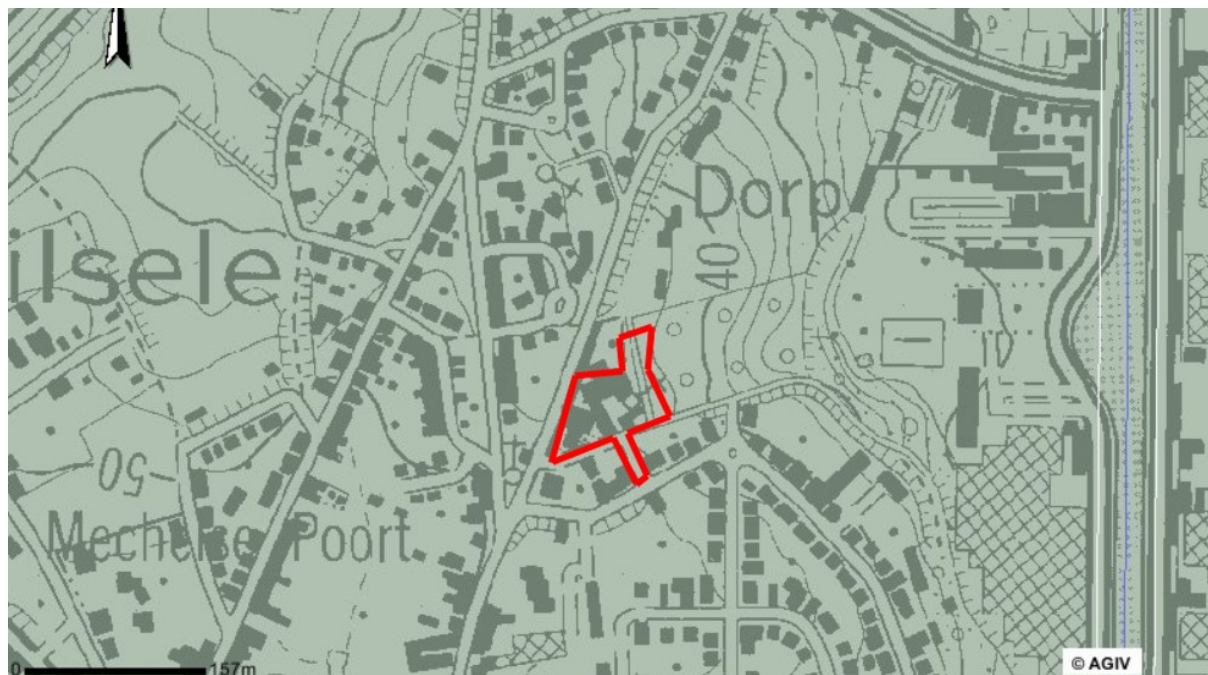

Fig. 7: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

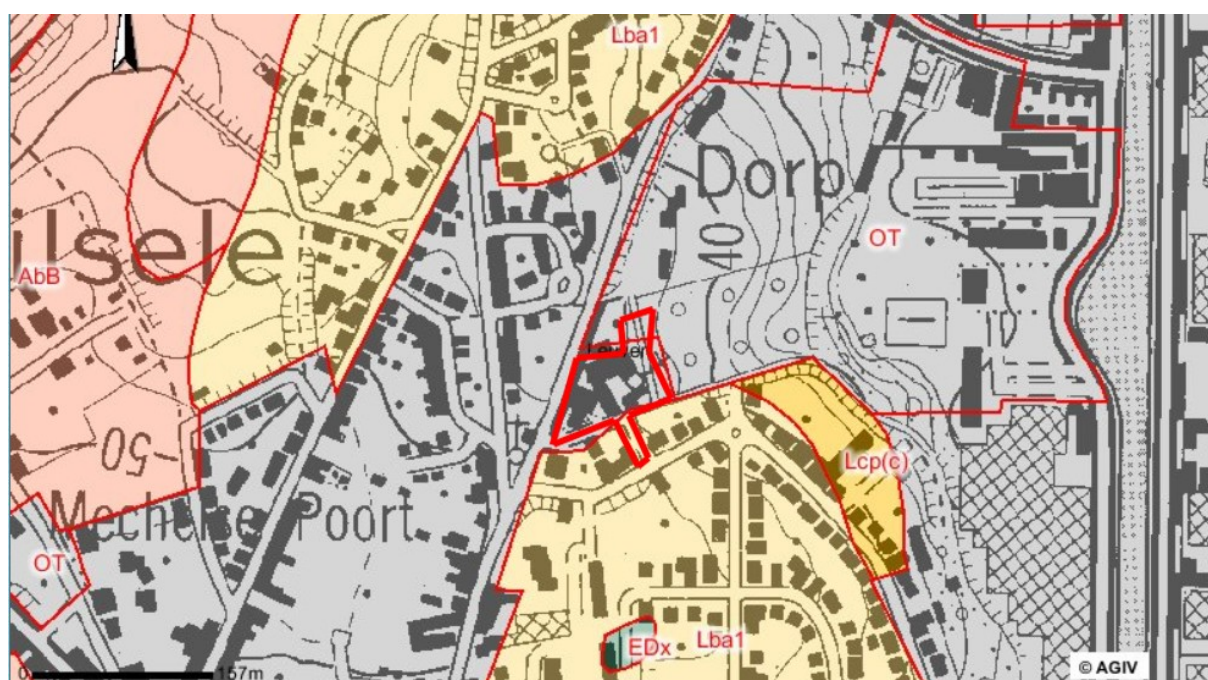

Fig. 8: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in de Zandleemstreek. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit de Formatie van Diest (Di), gekenmerkt door groen tot bruin zand, meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke horizonten, schuine gelaagdheid, glauconietrijk, en micarrijke horizonten.¹

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

Het terrein zelf is gelegen op kunstmatige gronden (Fig. 8). Ten zuiden en ten noorden van het terrein wordt de bodem gekenmerkt door een droge zandleembodem met textuur B horizont (Lba1) en een matig droge zandleembodem zonder profiel (Lcp(c)).

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Het onderzoeksgebied is gelegen op de locatie waar in de 17de eeuw het kasteel Swanenburgh stond. Dit is te zien op een ets met tekst in boekdruk 'Beleg van Leuven door Hollandse en Franse legers, 1635. Aenwijsinghe van de ghelegentheyt der Stadt Loven, ende hare belegheringhe, beghonst den 24. Junij 1635. door de twee machtighe leghers, Hollandsche ende Fransche, ende verlaten den 4. Julij daer naer' (Fig. 9), gemaakt door Andries Pauli in 1635. De prent werd opgedragen aan landvoogd der zuidelijke Nederlanden Ferdinand van Oostenrijk, door Gerardus a Gutschoven. Het betreft het beleg van Leuven door de gecombineerde Hollandse en Franse legers, vanaf 24 juni en opgegeven op 4 juli 1635 en toont een plan van de stad Leuven en de omgeving.²

Fig. 9: Detail 'Beleg van Leuven door Hollandse en Franse legers', van Andries Pauli (1635)
(<http://www.rijksmuseum.nl>)

Het kasteel wordt afgebeeld met twee bouwvolumes en lijkt op de ets omgeven door een rechthoekige afsluiting. De bouwvolumes worden afgebeeld met twee zadeldaken, waarvan de nok haaks ten opzichte van elkaar aangelegd is. Vermoedelijk bestaat het in deze periode ook reeds uit vier bouwvolumes rond een binnenplein, zoals latere cartografische bronnen tonen, maar zijn de twee andere bouwvolumes niet weergegeven omwille van het gekozen perspectief.

² <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-P-OB-81.381>

Het is niet onwaarschijnlijk dat deze “burg” een veel oudere oorsprong kent. Over zijn geschiedenis zijn momenteel echter bijzonder weinig gegevens voorhanden. Op de Deventer kaart, opgemaakt tussen 1550 en 1565, is op de locatie van Swanenburgh geen weg, noch bebouwing aangegeven. Dit doet vermoeden dat er ofwel op dat moment nog geen bebouwing aanwezig was, of dat het op dat moment niet belangrijk genoeg was om het te vermelden. Op een kaart, gemaakt door Blaeu in 1645, is ook Swanenburgh vermeld (Fig. 10).

Fig. 10: Blaeu 1645 - *Tertia pars Brabantiae qua continetur Marchionat SRI horum urbs primaria Antverpia* (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Blaeu_1645_-_Tertia_pars_Brabanti%C3%A6_qua_continetur_Marchionat_SRI_horum_urbs_primaria_Antverpia.jpg)

Bleydenberg is voor het eerst in de geschriften vermeld in de akte van 17 oktober 1395. Daarin wordt Bleydenberg beschreven als een weiland gelegen bij den “Blidenberch” tussen de oude Dijle en de wijngaard van Laurentius Van Leempoele. In de 15de eeuw was dit landgoed voor het grootste deel beplant met druivelaars. In de archieven staat dat er rond de jaren 1530 op Bleydenberg ook een “bos” was. Een akte uit 1571 maakt nog melding van een wijngaard, gelegen buiten de “Borchpoorte bij de Bleydenberg”. Pas op het einde van de 16de eeuw is er voor het eerst sprake van een landgoed. Het was particulier bezit van Van Schore, een patriciersfamilie uit Kessel-Lo. Jonker Jan Van Schore bezat vijf bunders grond in Wilsele. Hij was twee periodes burgemeester van Leuven en overleed in 1593. In de beschrijving in 1598 van de goederen van deze rijke familie wordt nergens melding gemaakt van een woonhuis. Filips, zijn zoon, was eveneens burgemeester van Leuven en bouwde het kasteel. Bewijs daarvan is te vinden op twee gevelstenen die het jaar 1606 aanduiden. Eén van die stenen berust bij de zusters in de Panoramalaan. Boven de inrijpoort van het klooster in de Albert Woutersstraat bevindt zich nog een arduinen steen met daarop eveneens het jaartal 1606 en daaronder een witte steen met de naam “Bleydenberg”. Het kasteel werd ook wel Schorenhof genoemd, naar de familienaam van de eigenaars.³

Het toponiem Swaenenburgh is twee straten verder aangegeven dan Bleydenbergh en is mogelijk te beschouwen als de voorloper ervan. Dit is af te leiden uit het feit dat barones Van der Noot-Van Hamme sinds 1761 de heerlijkheid Wilsele bezat. Ze stelde er een leraar aan om in Swaenenburgh les te geven. Ze was bovendien de eigenares van Bleydenbergh en het buitengebied Bleydenbergh was destijds veel groter en liep tot aan de vaart en de pastorie.⁴

Een akte van de gemeenteraad van 17 januari 1696 geeft volgende beschrijving van het eigendom: een park, tuin, neerhof, boerderij met alle erbij horende gronden, weiden, vijvers en als woonst van de familie, een stenen gebouwen met galerij en palend daaraan een torentje. In 1698 werd een kleine huiskapel tegen het kasteel aangebouwd. In 1765 schonk baron Lodewijk Frans Jozef Van Schore, op dat moment eigenaar van Bleydenberg, 32 roden land uit een groter perceel land aan pastoor Bartholomeus, om er een huisje op te bouwen voor zijn koster. Hieruit blijkt dat het landgoed van baron Van Schore, in Wilsele alleen al, tamelijk uitgestrekt was. Het paalde zelfs tot tegen de huidige Pastoor Legrandstraat en de Leuvense Vaart.⁵

³ Sterkx 2005: 26-27

⁴ Sterkx 2005: 20

⁵ Sterkx 2005: 28

Op een prent, gemaakt in 1739 door landmeter J.A. Hustin, op verzoek van baron L.F.J. Van Schore, is te zien dat de muren bestonden uit rode baksteen, met witte natuurstenen accenten en bedekt met leien. De gebouwen omsloten een vierkant binnenhof. De hoofdingang en de belangrijkste vertrekken bevonden zich aan de oostzijde, met een gezicht op de velden en op de dorpskerk. Die gebouwen hadden ook een verdieping, dit in tegenstelling tot de rest van het kasteel, dat slechts uit een gelijkvloerse ruimte bestond. In het midden aan de achterkant van de gebouwen is een torengedebou met kruis te zien. Dit was een in de tuin uitgebouwde huiskapel en was blijkbaar totaal vernield toen juffrouw Paridaens het buitengoed aankocht (zie verder).⁶

Fig. 11: Lithografie van Kasteel Bleydenbergh in Wilsele
(http://arnold.limburg.be/alfresco/guestDownload/direct/workspace/SpacesStore/a66ae502-684a-40a5-a7b9-affe867d029f/a66ae502-684a-40a5-a7b9-affe867d029f_lp253.jpg)

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt in opdracht van graaf de Ferraris (1771-1778) (Fig. 12), zijn meer bouwvolumes te zien. Het kasteel wordt weergegeven als een vierkante constructie met binnenplein, die erg lijkt aan te sluiten bij de huidige situatie. Rondom het eigenlijke kasteel zijn bijgebouwen aangegeven en is te zien dat een deel van het domein in gebruik is als tuinzone. In het zuidoosten lijkt zich een park te bevinden met bomen en een vijver. De rode lijn die het kasteeldomein omgeeft, is mogelijk opnieuw de afsluiting, zoals die te zien was op de ets uit 1635. Ten zuiden van het kasteeldomein lijkt een dreef aanwezig.

In 1773 werd het kasteel verkocht. In de verkoopakte staat het buitenverblijf beschreven als “antique château de blydenberg ou Montjoie”. Dominicus Nelis, die het kasteel kocht, bouwde een kapel ter ere van Onze Lieve Vrouw ter Linden op de plaats waar die zich nog altijd bevindt, op de hoek van de Albert Woutersstraat en de Kapellelaan.⁷

⁶ Sterkx 2005: 27

⁷ Sterkx 2005: 28

Fig. 12: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Pastoor Lodewijk Willem Schuermans (pastoor van 1869 tot 1891) trok naar Leuven en vroeg de 'Dochters van Maria' om hulp bij het oprichten van een lagere school te Wilsele. De zusters besloten naar Wilsele te komen om er aan de kinderen in de parochie onderwijs te verschaffen, op hun buitengoed Bleydenberg. Dit was in 1829 gekocht door juffrouw Paridaens.⁸ In de verkoopakte wordt het landgoed beschreven als “het kasteel van Blydenberg met een bepaald huis, stallen, schuur, remises en andere gebouwen, tuinen, lanen, weiden en akkerland met alle bomen en houtgewas dat er zich bevindt, groot ongeveer zeven bunder groot, gelegen onder Wilsele en palend met twee zijden aan de straat 'gravin van Duras', met de derde zijde aan de kanaaldijk en met de vierde zijde aan Mme de Fromantau de Ruyft, met een open plek achter de schuur; inbegrepen de kleine kapel tegenover het huis”. Het landgoed paalde dus aan het kanaal Leuven-Mechelen. Bij de aankoop van het kasteel door juffrouw Paridaens, moest het kasteel omgevormd worden tot klooster, waaraan vanaf 1879 schoolgebouwen en in 1898 een grotere kapel toegevoegd werden.⁹

Tot slot toont ook de Atlas der Buurtwegen (Fig. 13) uit 1843-1845 een zeer vergelijkbaar beeld met de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en de huidige situatie. In het noordoosten lijkt een aanbouw te zien, die niet weergegeven is op de voorgaande kaart. De locatie van de bijgebouwen is ongewijzigd. Enkel in het uiterste zuidwesten lijkt een nieuw bijgebouw aanwezig. Het bijgebouw ten noorden van het kasteel is verdwenen of is geïntegreerd in de nieuwe aanbouw. Er is niet langer een vijver te zien. Ten zuiden is nog steeds een weg te zien, die de grens van het kasteeldomein volgt. Deze is op heden afgeschaft.

⁸ Sterkx 2005: 22, 26

⁹ Sterkx 2005: 31-32

Enkel op deze kaart is de historische percellering duidelijk aangegeven. Voorgaande kaarten beelden ook reeds de grens van het domein af, aan de hand van een afsluiting en eventueel ook de bomenrijen, maar het is de vraag in hoeverre de eerder vermelde cartografische bronnen voldoende betrouwbaar zijn om uitspraken te doen over de historische percellering. De percelen volgen in hoofdzaak een noordwest-zuidoost oriëntatie, of staan hier haaks op. In het westen van het kasteeldomein zijn ook perceelsgrenzen te zien die de oriëntatie van de A. Woutersstraat volgen, of hier haaks op staan. Opmerkelijk is de aanwezigheid van een vierkante 'uitsprong' in de percellering, net ten zuidwesten van het eigenlijke kasteelgebouw. Het lijkt binnen dit perceel dat de vijver aangegeven is op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden.

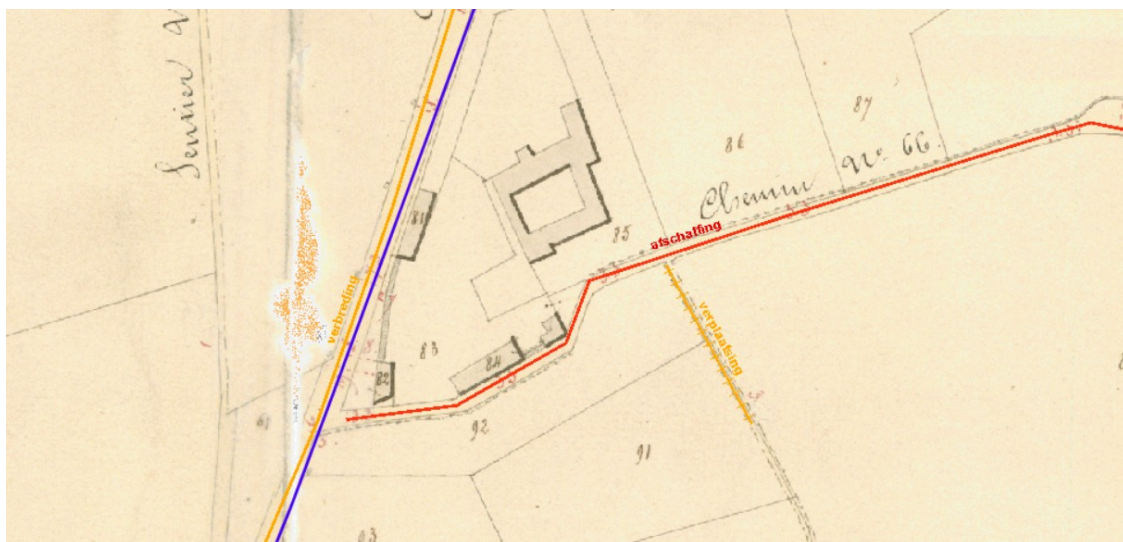

Fig. 13: Atlas der Buurtwegen (<http://gis.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/AtlasBuurtwegen>)

Fig. 14: Plan parcellaire de la commune de Wilsele, door Popp (dgtl.kbr.be)

Op het 'plan parcellaire de la commune de Wilsele', opgesteld door Popp van 1842 tot 1879 kan de verklaring gezien worden voor de vierkante 'uitsprong' in de percelen, die te zien was op de Atlas der Buurtwegen. Op de Popp-kaart is namelijk te zien dat dit perceel bebouwd is. Voor het overige sluit de kaart erg aan bij de Atlas der Buurtwegen.

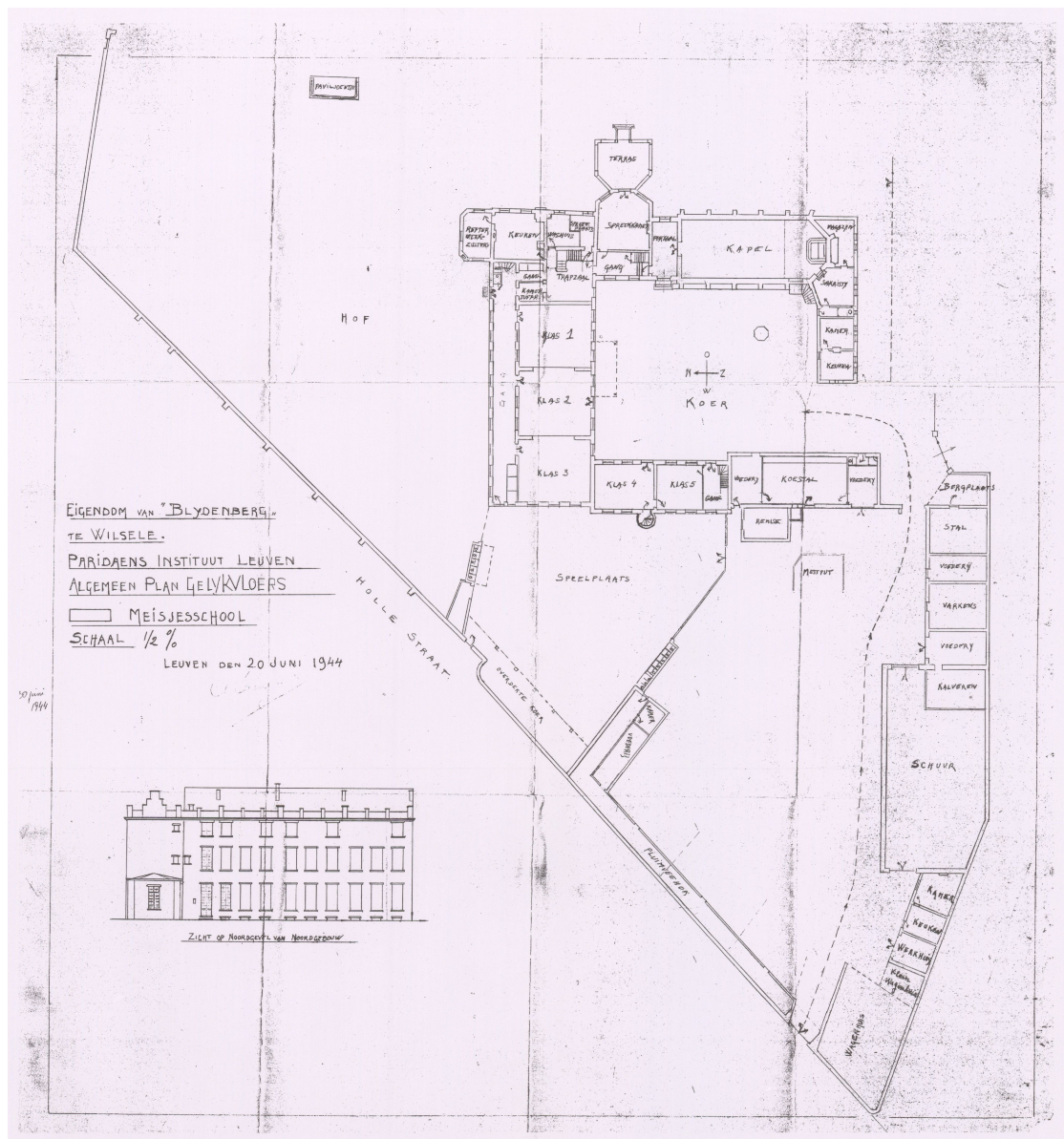

Fig. 15: Plan van de meisjesschool uit 1944, gelijkvloers (Sterckx 2005)

In de nacht van 11 op 12 mei 1944 werden onder meer het klooster en de school zwaar getroffen. Niet minder dan 46 bommen waren op het eigendom van het klooster neergekomen.¹⁰

Tussen 1923 en 1925 werd een deel van het klooster geschikt gemaakt als rusthuis voor zieke zusters. Dit rusthuis bevindt zich tussen de kapel en de hoofdingang van het vroegere kasteel en had trappen die naar de siertuin leidden. Ook boven de centrale inkomhal en boven de keuken, het washuis en het Spinneke, kwam er een verdieping bij. In 1949 werd een internaat opgestart, waarvoor in 1957 plannen gemaakt werden om een nieuw gebouw voor op te richten. Deze

10 Sterkx 2005: 78

nieuwbouw werd opgetrokken tegen de voorgevel van het bestaande gebouw, op een deel van de daar gelegen groentetuin. Ondertussen werd ook een nieuw washuis gebouwd, op de plaats van de oude koeienstal. De hoevegebouwen kwamen tot voorbij de bestaande sacristie. Er was alleen een doorgang tussen deze gebouwen en de huidige scheidingsmuur (de nog bestaande kasseiweg) om naar de ingang van het klooster te gaan.¹¹

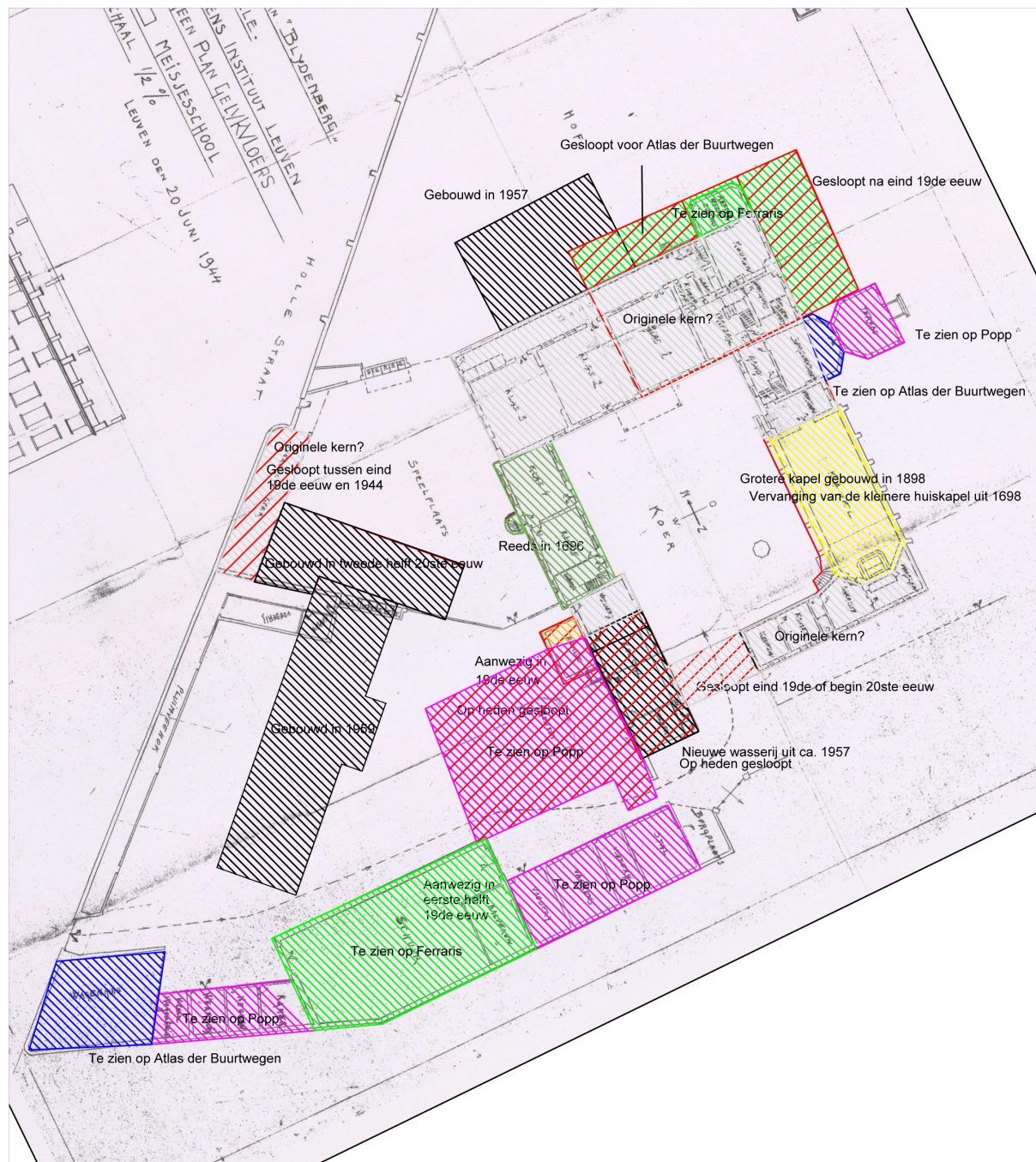

Fig. 16: Overzicht van de gekende bouwfasen, gebaseerd op het historisch onderzoek (onderkaart: grondplan uit 1944)

In 1959 beslisten de zusters drie nieuwe klassen te bouwen voor de jongste kleuters. Het zou een vrijstaand gebouw worden op de plaats waar tot dan de kippen scharrelden en het kippenhok stond.¹²

¹¹ Sterkx 2005: 109-111

¹² Sterkx 2005: 113

Momenteel bevindt zich in het zuidelijke deel van het kasteel een toegangspoort tot het binnenplein. De toegangspoort is helemaal open gewerkt. Misschien was deze vroeger ook reeds aanwezig, maar betrof het een overdekte constructie, waardoor deze niet aangegeven is op de historische kaarten.

Fig. 17: Postkaart: buitengoed Bleydenberg (KADOC 1216/358)

Fig. 18: Postkaart: Bleydenberg's boomgaard (KADOC 1216/358)

In het archief van het KADOC bevinden zich nog enkele – helaas ongedateerde – postkaarten, die Bleydenberg tonen. Beide zijn gericht op de kapel, gezien vanuit het oosten. Helaas bevinden zich tussen de archiefstukken geen bijkomende plannen van Bleydenberg, enkel van het Paridaensinstituut in Leuven.

Vandaag is de Kapel van Bleydenberg een beschermd monument (OB001746). Het betreft een neogotische kapel, gebouwd in 1898 als kloosterkapel voor het buitengoed op de site van het voormalige Bleydenbergkasteel. De bekende Leuvense architect Pieter Langerock tekende de plannen. Vandaag maakt de kapel deel uit van de basisschool Bleydenberg. De aanpalende gebouwen dateren uit de 17de eeuw. Er is al 125 jaar lang een school gevestigd. Omdat de gebouwen niet meer aangepast zijn aan de moderne noden, wordt een nieuw gebouw voorzien met integratie van de bestaande kapel.¹³

4.2.2 Archeologische voorkennis

In Wilsele is volgens de Centrale Archeologische Inventaris enkel het Bleydenberghkasteel zelf gekend als archeologische waarde. Het betreft CAI 1983: Chateau Bleydenbergh. Historische bronnen tonen aan dat zeker sinds de 17de eeuw hier een kasteel stond. Nu staan er schoolgebouwen, kapel en sacristie, waarvan de laatste twee beschermd zijn.¹⁴ Dit bleek ook reeds uit de historische gegevens die beschikbaar zijn voor het onderzoeksgebied en die hierboven besproken werden.

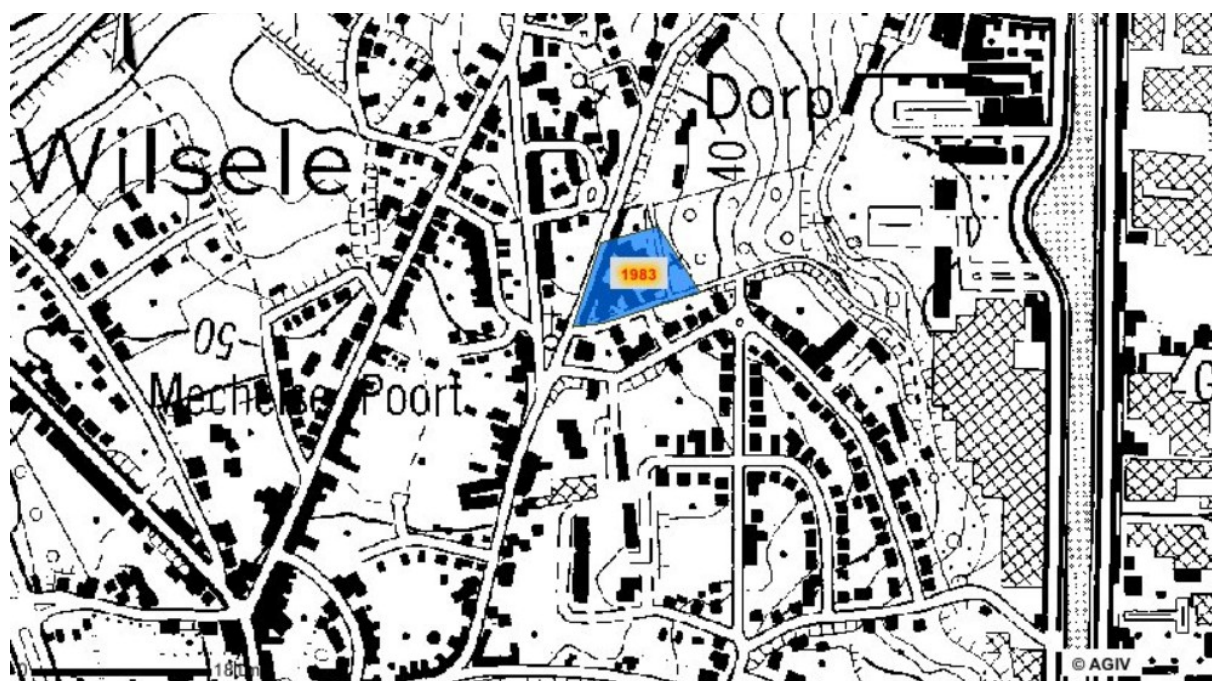

Fig. 19: Overzichtskartaal CAI

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/201106>

¹⁴ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=1983>

4.3 Antwoord onderzoeksvragen bureauonderzoek

Tijdens de bureaustudie dienden volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- wat zijn de bekende archeologische en historische gegevens?
 - ➔ Bekende archeologische gegevens uit de omgeving van het onderzoeksgebied zijn schaars, en baseren zich vooral op de historische gegevens om het archeologisch potentieel aan te duiden. Historische gegevens zijn inderdaad meer voorhanden. Zo tonen cartografische bronnen reeds vanaf de 17de eeuw de aanwezigheid van een kasteeldomein binnen het projectgebied. Opmerkelijk is bovendien dat de opeenvolgende cartografische bronnen steeds een gelijkaardig beeld lijken te tonen, met slechts minimale aanpassingen aan de aanwezige constructies.
- hoe was de oude perceelsindeling?
 - ➔ De oude perceelsgrenzen hebben voornamelijk een noordwest-zuidoost oriëntatie, of staan hier haaks op. In het westen van het kasteeldomein zijn ook perceelsgrenzen te zien die de oriëntatie van de A. Woutersstraat volgen, of hier haaks op staan. Opmerkelijk is de aanwezigheid van een vierkante 'uitsprong' in de percellering, net ten zuidwesten van het eigenlijke kasteelgebouw.
- welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing in relatie met de voormalige constructies op het terrein?
 - ➔ De cartografische bronnen tonen een opmerkelijke continuïteit binnen de aangegeven bebouwing, zeker vanaf 1771-1778. Zelfs op niveau van bijgebouwen zijn er weinig veranderingen op te merken. Dit lijkt er op te wijzen dat de huidige bebouwing nog steeds grotendeels een historische kern moet bevatten, die goed bewaard gebleven is doorheen de tijd.
- in welke mate is het terrein reeds verstoord?
 - ➔ Er werden geen aanwijzingen gevonden voor grootschalige bouwactiviteiten of andere activiteiten die een verstorende werking zouden gehad hebben op het aanwezige bodemarchief. Het terrein lijkt op basis van de uitgevoerde bureaustudie te beschikken over een goed bewaard bodemarchief, waar ingrepen in het verleden relatief beperkt gebleven zijn.
- in welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?
 - ➔ De geplande nieuwbouw zal de zone in sterke mate verstoren. De nieuwe gebouwen zullen aangelegd worden tot een diepte tussen 1,7 m in het oosten en 4 m onder het huidige maaiveld in het westen van het terrein. Op basis van deze dieptes kan gesteld worden dat eventuele waardevolle archeologische resten hierdoor volledig verstoord zullen worden.
- welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?
 - ➔ Klopt het dat de huidige gebouwen lijken terug te gaan op de 17de-eeuwse voorgangers, of hebben er heel wat meer (bouw)activiteiten plaatsgevonden dan de historische kaarten lijken aan te geven?
- wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?
 - ➔ Er worden twee proefputten voorgesteld om een inzicht te verkrijgen in de stratigrafische opbouw van de onderzoekslocatie, en om bovenstaande, bijkomende vraagstelling te beantwoorden. De te volgen strategie volgt de aanbevelingen uit de Bijzondere Voorwaarden.

Tijdens het onderzoek werd een bijkomende vraag gesteld: Hoe zag kasteel Bleydenberg er uit en hoe werd ze omgevormd tot een klooster? Had dat zijn weerslag op de bestaande bebouwing?

Het kasteel Bleydenberg bestond uit vier bouwvolumes rond een binnenplein en is te zien op verschillende historische kaarten. Bij de aankoop van het kasteel door juffrouw Paridaens, moest

het kasteel omgevormd worden tot klooster, waaraan vanaf 1879 schoolgebouwen en in 1898 een grotere kapel toegevoegd werden. Ten westen van de schuur aangegeven op het plan uit 1944 is te zien dat er kamers aangegeven zijn. Deze zijn bijgebouwd in functie van het klooster. Ook in het gebouw ten zuiden van de kapel werden kamers ingericht. Daarnaast werd hier en daar een verdieping toegevoegd, maar dit heeft waarschijnlijk geen archeologische neerslag gekend. Wat wel archeologisch relevant is zijn de sloopwerken die vermeld worden en die vooral in de zuidelijke hoek van het kasteel te situeren zijn. In de eerste plaats werden hier gebouwen gesloopt om een nieuwe toegang tot de binnenkoer te verkrijgen. Verder werden de koestal en remise die nog te zien zijn op een plan van 1944 gesloopt om plaats te maken voor een nieuwe wasserij. Deze is echter zelf op heden gesloopt. Op het einde van de 19de of de eerste helft van de 20ste eeuw werd een gebouwtje aan de A. Woutersstraat gesloopt om plaats te maken voor een overdekte koer. Verder werden in 1957 en 1959 twee schoolgebouwen bijgebouwd ten noorden en ten westen van het kasteel.

Het lijkt er op dat bij de omvorming van het kasteel tot klooster vooral renovaties plaats gevonden hebben. Enkel ten westen van de schuur kan gezien worden dat een gebouw bijgebouwd werd voor kamers. De grootste wijziging is de bouw van een grotere kapel in 1898. De toevoeging van een schoolfunctie heeft de grootste impact gehad, omdat hiervoor nieuwe gebouwen voorzien werden en een groter aantal aanpassingen aan de bestaande bebouwing doorgevoerd werd.

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

Er werden twee proefputten aangelegd om inzicht te verkrijgen in de stratigrafische opbouw van de onderzoekslocatie. Elke proefput is volgens de richtlijnen van een beperkte opgraving gedocumenteerd. Per archeologisch relevant niveau werd een vlak aangelegd.

De proefputten werden, rekening houdend met de veiligheidsvoorschriften, zo dicht mogelijk tegen de bestaande bebouwing aangelegd. De exacte inplanting gebeurde in samenspraak met Onroerend Erfgoed. Werkput 1 werd aangelegd ten zuiden van en in het verlengde van de huidige westvleugel en mat 2 x 10 m. Werkput 2 werd aangelegd ten westen van en in het verlengde van het centrale gebouw. Deze put mat aanvankelijk 2 x 5 m, maar werd verbreed tot 4 m wegens de aanwezigheid van een massieve septische tank in een groot deel van de te onderzoeken zone (zie verder).

De afgraving tot het eerste relevante niveau gebeurde machinaal door een kraan met een bak van twee meter. Elk vlak werd volledig afgewerkt alvorens er werd verdiept. De vlakken werden gelinkt aan de profielen. Muren en vloeren werden pas uitgebroken na toestemming van de erfgoedconsulent archeologie van Onroerend Erfgoed.

Alle sporen en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd en volledig gedocumenteerd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Van het muurwerk werden bouwnaden, metselverband, baksteenformaten en insteek gedocumenteerd. Van elke niet dateerbare muur werden mortelstalen genomen. Er werden geen waterputten, beerputten, silo's, diepe afvalputten noch diepe grachten aangetroffen. Elke proefput werd zodoende ingepland en aangepast aan de locatie van de aangetroffen structuren zodat de meeste structuren onaangeroerd zijn gebleven. Er werden geen begravingen aangetroffen.

Na afronding van het archeologisch onderzoek werden de proefputten pas opnieuw gedempt na toestemming van de erfgoedconsulent van Onroerend Erfgoed.

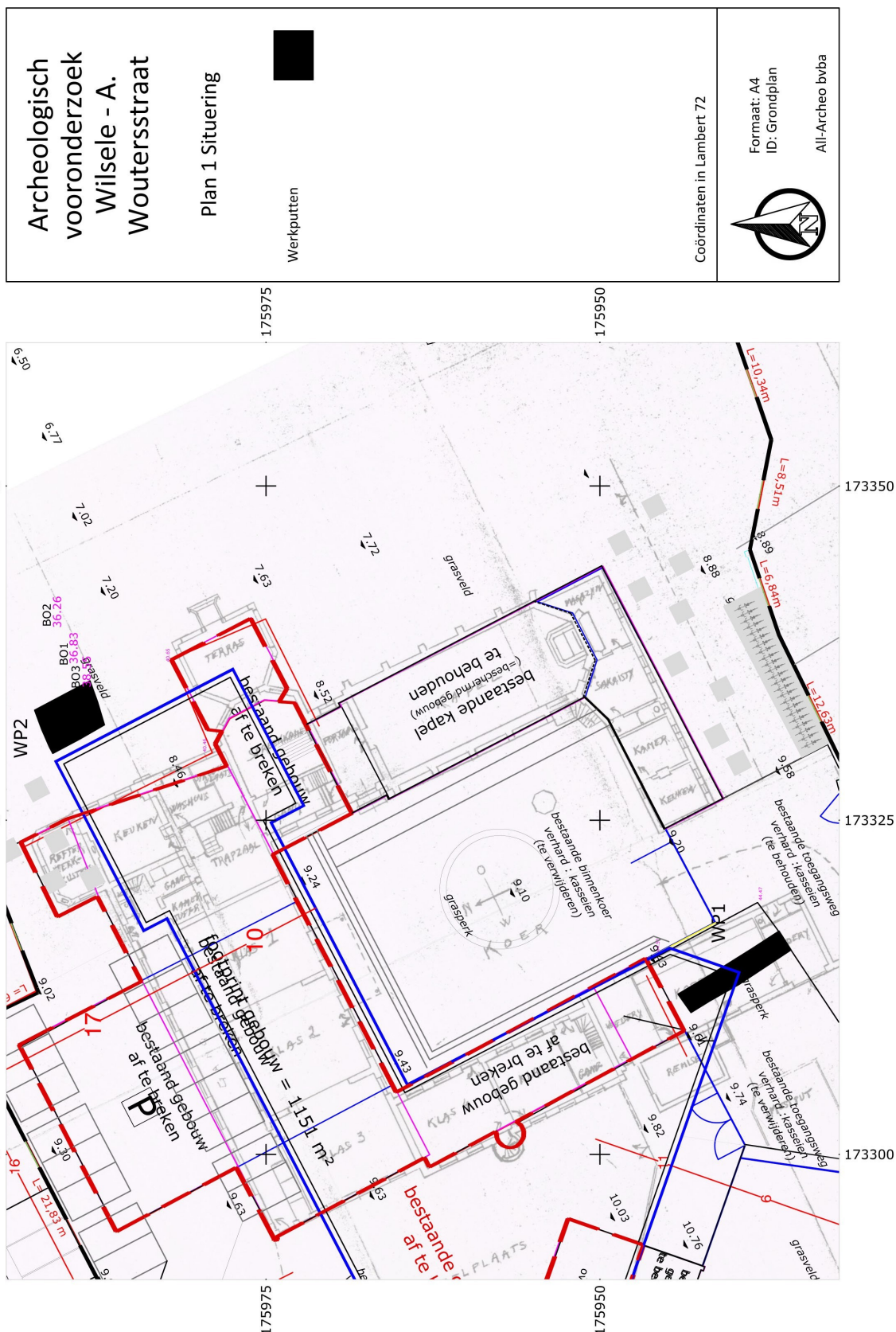

Fig. 20: Situeringplan met rood omlijnd de te slopen bebouwing, blauw de geplande nieuwbouw en het grondplan uit 1944 als onderkaart

5.2 Bespreking geregistreerde profielen en stratigrafische opbouw

Op de onderzoekslocatie werden twee profielen volledig gedocumenteerd, met name het oostprofiel van werkput 1 en het zuidprofiel van werkput 2. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied.

5.2.1 Werkput 1

De stratigrafische opbouw in werkput 1 kan als volgt samengevat worden:

- 0-24cm-mv (44,50-44,26m+TAW): donkerbruine, homogene bouwvoor.
- 24-58cm-mv (44,26m+TAW-43,92m+TAW): lichtgeel tot kakigroen sub-recent ophoogbouwzand.
- 58-ca.140/250cm-mv (43,92m+TAW-43,10/42,00m+TAW): opeenvolging van antropogene ophooglagen uit de nieuwe tijd.
- vanaf ca. 140/250cm-mv (vanaf ca. 43,10/42,00m+TAW): de moederbodem bestaande uit homogeen groengrijze klei.

Oostprofiel WP1

Uit de laag WP1S3 komen 13 fragmenten aardewerk. Het betreft twee passende wandfragmenten Keulen steengoed met médaillon, een randfragment van een majolica bord met blauwe onderglazuur decoratie, een wandfragment van een faience bord, drie bodem- en zes wandfragmenten van een kan of kruik in faience, twee passende halsfragmenten van een groene fles en een fragment baksteen. De vondsten dateren uit de nieuwe tijd.

Uit de laag WP1S6 komen een wandfragment rood geglaazuurd aardewerk, een wandfragment rood aardewerk dat aan de binnenzijde geglaazuurd is, twee randfragmenten van een reducerend gebakken tegel, een fragment baksteen en een fragment leisteen. De vondsten zijn globaal te dateren in de middeleeuwen tot nieuwste tijd.

Fig. 21: Vondsten uit WP1S3

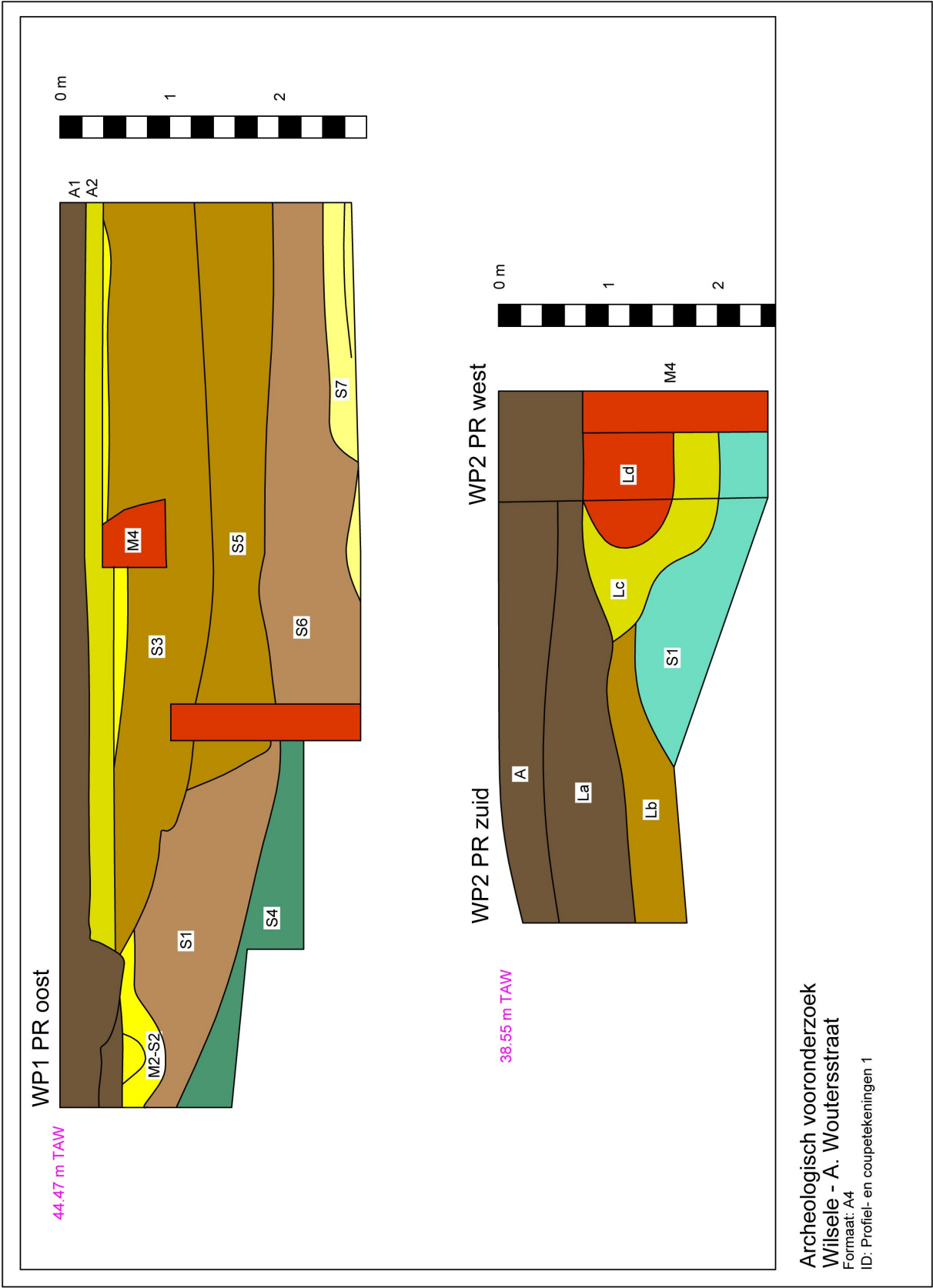

Fig. 22: Profieltekeningen

5.2.2 Werkput 2

In werkput 2 werd het zuidprofiel gedocumenteerd. De bodem bestaat onder de bouwvoor uit een opeenvolging van antropogene ophooglagen op de moederbodem:

- ca. 0-50cm-mv (40,50-40,00m+TAW): donkerbruine, homogene bouwvoor.
- ca. 50-130cm-mv (40,00-39,20m+TAW): antropogene ophoogpakketten daterend uit de nieuwe tijd.
- vanaf ca. 130cm-mv (39,20m+TAW): moederbodem bestaande uit heterogeen, blauwbeige zand.

Zuidprofiel Werkput 2

Uit de laag a werden een randfragment van een kan of kruik met appliques in Westerwald steengoed, een wandfragment Langerwehe steengoed, een oorfragment van een grape in rood geglaazuurd aardewerk, een handvat van een pan in rood geglaazuurd aardewerk en twee fragmenten leisteen gerecupereerd. De vondsten dateren uit de nieuwe tijd.

Uit laag c zijn een wandfragment Raeren steengoed, een standvin van een vergiet in rood geglaazuurd aardewerk, twee fragmenten bot en twee fragmenten leisteen afkomstig, waarvan er één perforaties vertoont. Dit fragment heeft duidelijk gediend als dakbedekking. De vondsten dateren uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd.

Fig. 23: Vondsten uit laag c van werkput 2

5.3 Bespreking archeologische resten

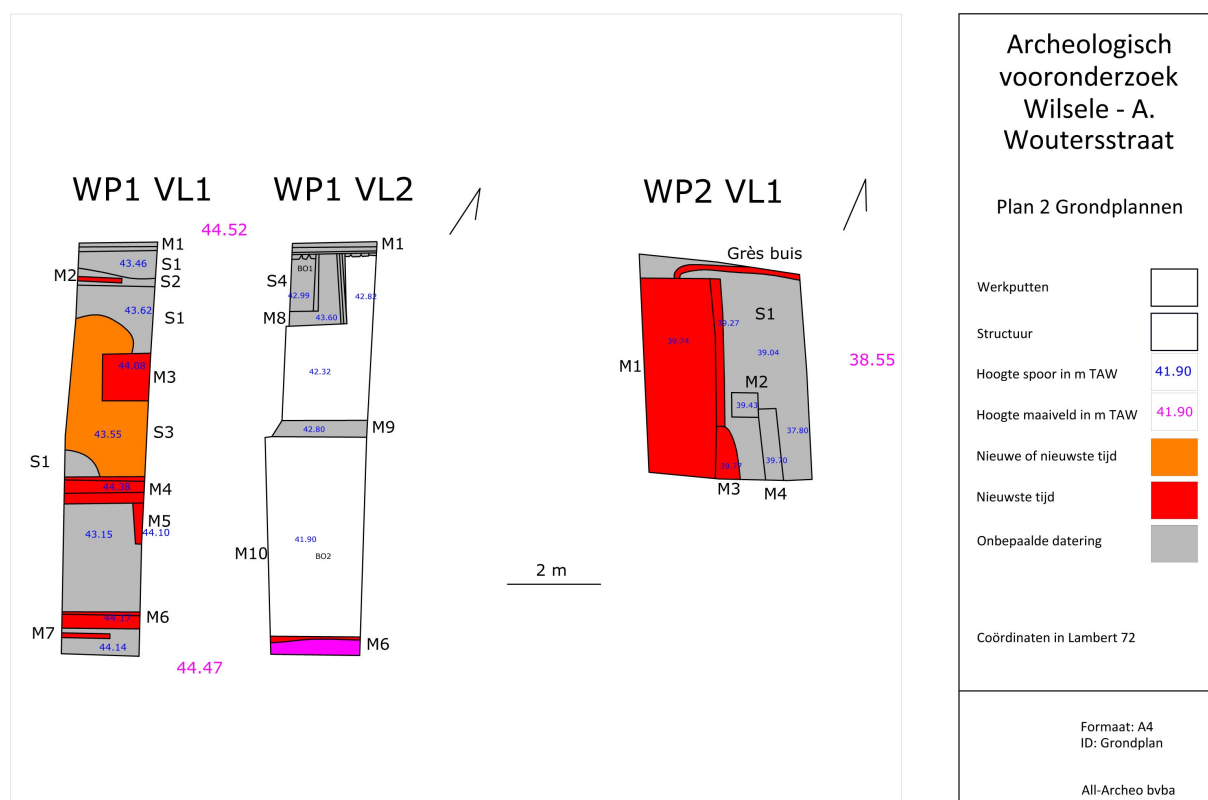

Fig. 24: Grondplannen werkputten 1 en 2

5.3.1 Werkput 1

Werkput 1 werd aangelegd ten zuiden van en in het verlengde van de huidige westvleugel. Vlak 1 werd aangelegd op ca. 1m-mv (ca. 43,50m+TAW), op het eerste archeologische niveau. In dit vlak werden een aantal muren en antropogene ophooglagen aangetroffen.

Fig. 25: WP1M1 ter hoogte van vlak 1

Fig. 26: WP1M1 ter hoogte van vlak 2

M1 betreft een muurfundering. Deze muur werd aangetroffen onmiddellijk onder de bouwvoor, op een diepte van ca. 33cm-mv (44,17m+TAW) en vormde de noordelijke begrenzing van werkput 1. De fundering kende twee bouwfasen. De bovenste drie steenlagen bestaan uit rode bakstenen van 21,5x11x5cm, gemetseld met een vrij harde grijsgroene kalkmortel in kruisverband. Vervolgens vertandt de muur. Hieronder bevinden zich nog drie vertandingen

opgetrokken in iets rodere bakstenen van 21,5x11x5cm, gemetseld in kruisverband met een vrij zachte beige kalkmortel. De onderkant van de muur bevond zich op 43,58m+TAW. De hele muur was gefundeerd op bouwpuin. M1 werd zowel in vlak 1 als in vlak 2 aangetroffen. Mogelijk betreft het de fundering van de voormalige buitenmuur van het kasteel, die ook op deze hoogte gesitueerd moet worden.

M2 betreft een muurrestant van een halve steen breed en één steen diep, dat werd aangetroffen op een diepte van 90cm-mv (43,60m+TAW). De muur, opgetrokken in rode (hergebruikte) bakstenen van 26x12x5cm, is gefundeerd op geel bouwzand en wordt gedateerd in de nieuwste tijd.

Fig. 27: WP1M3 op vlak 2

Fig. 29: WP1M5 op vlak 2

Fig. 28: WP1M6 op vlak 2

Ook de muren M3 tem M7 worden gedateerd in de nieuwste tijd. M3 betreft een fundering van hergebruikte bakstenen op baksteenpuin, ten behoeve van een riolering (grèsbuis) uit de nieuwste tijd. De oudste bakstenen meten 23x11x6cm, de jongste 18,5x8,5x5cm. Het geheel is gemetseld in een wild verband met een beige kalkmortel.

M4 ligt, net zoals muren M1 en M2, dwars in de proefput. De muur werd aangetroffen op 42cm-mv (44,08m+TAW) en bestaat uit twee lagen rode bakstenen van 25x11x6cm, gemetseld in een wild verband met een zachte beige kalkmortel. Hier en daar zijn herstellingen aangebracht met een harde, lichtgrijze cementmortel.

Fig. 30: WP1M3

Fig. 31: WP1M4

In het uiterste oosten van de werkput werd een 1-steenlaag dik muurtje (M5) aangetroffen dat mogelijk de aanzet is van een buiten de werkput gelegen vloertje. De rode, sub-recente bakstenen maten 20x8x5cm.

In het uiterste zuiden van de werkput bevond zich dwarsmuur M6. De eerste drie steenlagen van de muur bestaan uit rode bakstenen van 25x11x6cm en zijn binnenin afgewerkt met een witte pleisterlaag. Daaronder vertandt de muur. De onderkant van de muur werd aangetroffen op 1,4m-mv (43,10m+TAW). Het onderste deel van de muur bestaat uit rode bakstenen van 25x12x4cm, gemetseld in een kruisverband met een zachte witte kalkmortel. Het geheel is gefundeerd op een laag baksteenpuin. Uit de insteek van M6 werden een wandfragment Raeren steengoed en vier rand- en vier wandfragmenten rood geglazuurd aardewerk aangetroffen, afkomstig van een teil. De vondsten dateren uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd. De muur ligt op de locatie van de scheidingsmuur tussen de 'koestal' en de 'voedery' op het grondplan van 1944.

Fig. 32: WP1M6 in vlak 2

Fig. 33: WP1M6 in vlak 1

M7 is een subrecent bakstenen funderingslaagje voor de riolering. Het geheel is gefundeerd op een laag sintels. De industriële bakstenen meten 18x8x4cm.

Na afronding van het vlak werd verdiept naar een tweede vlak. Vlak 2 werd aangelegd op ca. 1,7m-mv (ca. 42,80m+TAW) en plaatselijk werd er verdiept tot 42,30 m+ en 41,90m+TAW. In vlak 2 werd massief muurwerk aangetroffen uit de nieuwe tijd.

De bovenkant van M8 werd aangetroffen op 43,50m+TAW, de onderkant op 42,43m+TAW. De fundering is opgetrokken uit rode bakstenen van 26x12x5cm en is de oudst aangetroffen muur. Het geheel is gemetseld in een wild verband met een leemmortel. De 10-stenenlaag meet 64cm. Aan de binnenkant vertandt de muur eenmaal, aan de buitenkant vijfmaal.

Fig. 34: Zij aanzicht WP1M8

Fig. 35: Bovenaanzicht WP1M8

M9 werd aangetroffen vanaf 42,80m+TAW (ca. 1,7m-mv). Het betreft een 25cm brede dwarsmuur opgetrokken in bordeaux rode bakstenen van 25x11x6,5cm, gemetseld met een zacht beige kalkmortel in een wild verband. De 10-stenenlaag betreft 68 cm. De muur staat koud tegen M10. De onderkant werd bereikt op 41,50m+TAW. Uit de insteek van M9 werd een fragment van een rood geglazuurde tegel gerecupereerd.

Fig. 36: WP1M9 in vlak 1

Fig. 37: WP1M9 in vlak 2

M10 kwam te voorschijn nadat het westprofiel van werkput 1 het begaf. Het betreft een zeer massieve muur van ca. 3,40m diep. De onderkant werd aangetroffen op ca. 41,10m+TAW. De muur was opgetrokken in bordeaux rode bakstenen van 26x11x6cm, deels gemetseld in een wild verband en hier en daar gemetseld in kruisverband. Het grootste deel van het opgaande muurwerk was gemetseld met een zachte beige kalkmortel, bovenaan waren enkele voegen hersteld met een witte, harde kalkmortel. De 10-stenenlaag mat 70,5cm. Het muurwerk vertoonde geen vertandingen, en was gefundeerd op een laag van blokken ijzerzandsteen. Bij het opkuisen van M10 werd een tegelfragment in rood aardewerk aangetroffen. Dit zegt helaas weinig over de datering van de muur.

De grote diepte van muren 9 en 10 zorgt er voor dat vragen gesteld kunnen worden bij de functie van deze muren. Misschien maakten ze deel uit van een kelder. In dat geval dient echter nog een parallelle muur ten zuiden van muur 9 aanwezig te zijn. Mogelijk betreft het muur 6, maar deze was niet zo diep gefundeerd. Aangezien het einde van muur 10 niet vastgesteld werd, lijkt de kans groter dat de parallelle muur zich nog verder naar het zuiden bevindt, en niet binnen de aangelegde werkput viel. Door de muur in het grondplan van de proefsleuf te vergelijken met de historische kaarten, blijkt echter dat M10 overeen komt met de oostelijke muur van een vierkante aanbouw, die te zien is op de Popp-kaart uit 1842-1879. Er waren echter wat moeilijkheden met

het georefereren van de Popp-kaart, in die zin dat een groot aantal afwijkingen vastgesteld werd ten opzichte van het huidige grondplan.

Fig. 38: WP1M10 in vlak 1

Fig. 39: WP1M10 in vlak 2

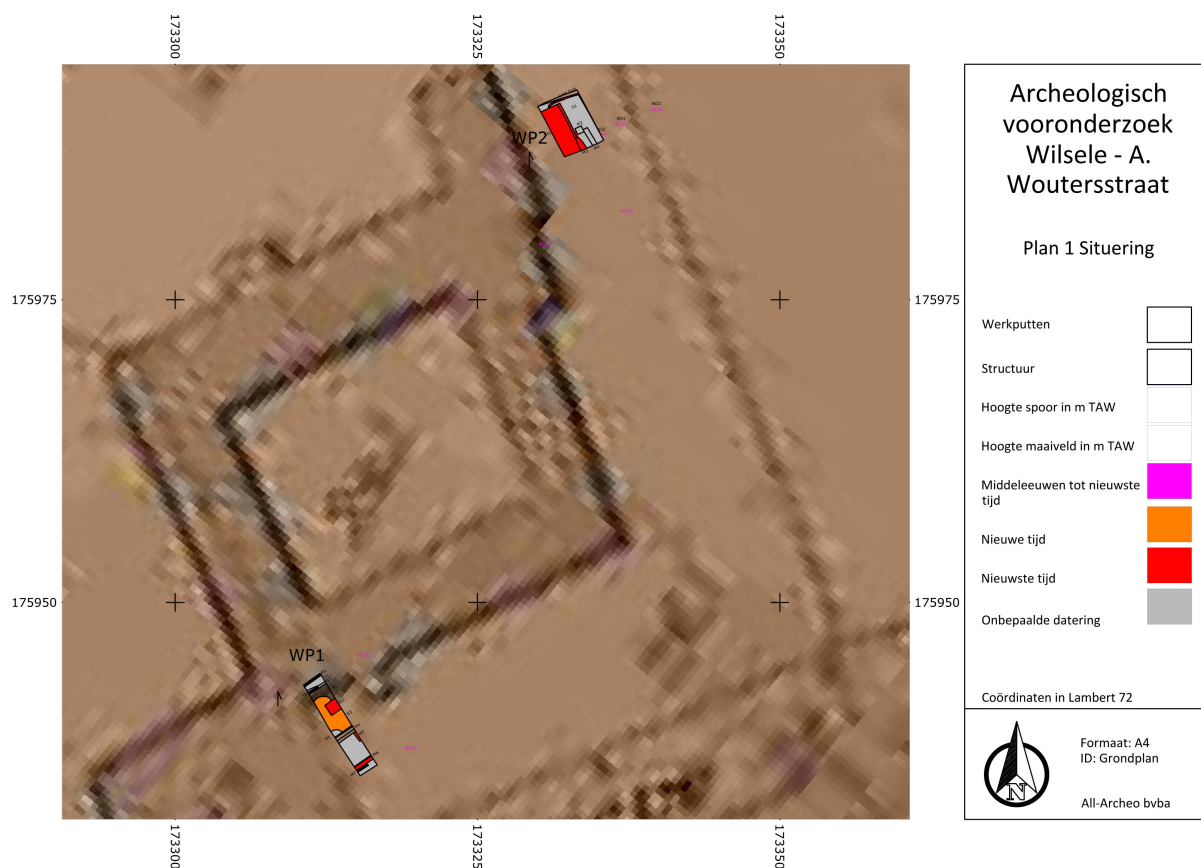

Fig. 40: Situering van de werkputten op de Popp-kaart (vlak 1)

5.3.2 Werkput 2

Werkput 2 werd aangelegd ten westen van en in het verlengde van het centrale gebouw. Bij de aanleg van de werkput kwam al gauw een zeer massieve septische tank tevoorschijn. Daarom werd besloten de werkput naar het zuiden uit te breiden. De werkput werd zodoende 4 m breed, in plaats van 2 m.

Naast de sub-recente septische tank M1 werd nog muurwerk aangetroffen, daterend uit de nieuwe tijd. M1, de septische tank, met afmetingen van minimaal 2x4m. De tank was voorzien van een gewelf. Het geheel was gemetseld in bordeaux rode bakstenen van 19x8x4cm in kruisverband met een harde, lichtgrijze cementmortel. Getracht werd de onderkant vast te stellen, maar deze kon om geotechnische redenen (graven tussen nog in gebruik zijnde leidingen) niet bereikt worden. De septische tank ging minimaal 2m diep.

M2 betrof een muur van ca. 52cm breed, die slechts twee steenlagen diep was bewaard (13cm). Het geheel was gemetseld in een wild verband met een beige leemmortel. M3 betreft een puinpakket, waarmee de insteek van M1 werd opgevuld. De meest prominent aanwezige muur in de werkput, was M4. Deze anderhalve steen brede muur (39cm) was opgetrokken in rode bakstenen van 25x11,5x6cm, gemetseld met een beige zachte kalkmortel in een kruisverband. De 10-stenenlaag betrof 72cm, in totaal waren er 25 steenlagen bewaard, goed voor ca. 1,8m opgaand muurwerk.

Fig. 41: WP2M1

Fig. 42: WP2M2

Fig. 43: WP2M1

Fig. 44: Overzicht WP2

Fig. 45: WP2M3

Fig. 46: WP2M4

Om na te gaan of zich rond het kasteel een gracht heeft bevonden, werd een boorraai uitgezet ten oosten van werkput 2 en haaks op de oostelijke gevel van het klooster/kasteel (Fig. 20). De afstand tussen de boringen bedroeg 3 m. De boringen werden uitgevoerd met een Edelman, met een diameter van 7 cm.

Boornr: 1

Laag	A	C
Bovendiepte	0	46
Onderdiepte	46	60
Grondsoort	Lemig zand	Leem
Hoofdkleur	Bruin	Geel
Bijkleur		
Donker/licht		
Bijmengingen	Baksteen	
Aantasting	Licht geroerd	Gaaf
Opmerkingen		

Boornr: 2

Laag	A
Bovendiepte	0
Onderdiepte	20
Grondsoort	Lemig zand
Hoofdkleur	Bruin
Bijkleur	
Donker/licht	
Bijmengingen	Baksteen
Aantasting	Geroerd
Opmerkingen	Ondoordringbaar pakket puin, boring gestaakt

Boornr: 3

Laag	Verharding	C
Bovendiepte	0	20
Onderdiepte	20	60
Grondsoort	Sintels	Leem
Hoofdkleur	Grijs	Geel
Bijkleur	Zwart	Roest
Donker/licht	Donker	Donker
Bijmengingen		
Aantasting	Verstoord	Waarschijnlijk aangetast
Opmerkingen	Aangebrachte laag. Relatie met de aanleg van de afvoerbuizen in deze zone?	Geoxideerd. De verharding die rechtstreeks aangebracht is op de C horizon, doet vermoeden dat deze hierbij aangetast is.

De boringen tonen een bodemprofiel dat bestaat uit de teelaarde (A-horizont), die rechtstreeks gelegen is op de C-horizont. Bij de meest oostelijke en ook laagst gelegen boring (boring 3), werd de teelaarde afgegraven en werd een verharding van sintels aangebracht. Mogelijk is deze zone verhard om het als pad te gebruiken. Ook hier werd echter op geringe diepte de C-horizont vastgesteld. Er zijn dan ook geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een gracht rond het kasteel.

6 Waardering, analyse van de geplande situatie: effecten, en advies

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem dienden volgende vragen beantwoord te worden:

- zijn er archeologische sporen aanwezig?
 - ➔ Ja, de aangetroffen resten omvatten de resten van voornamelijk opgaand muurwerk en muurfunderingen. Ze zijn afkomstig van het kasteel dat later omgevormd werd tot klooster en school. Vondstrijke sporen, kuilen of gesloten vondstcomplexen zoals beerbakken werden niet aangetroffen.
- bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
 - ➔ Ja, de sporen bevinden zich in stratigrafisch verband.
- hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?
 - ➔ In werkput 1 konden sterk veralgemeend vier bodemlagen worden aangetroffen. Onder de bouwvoor bevindt zich een ca. 30cm dik pakket ophooglagen die gedateerd worden in de nieuwste tijd. Onder dit subrecente ophoogpakket bevindt zich een ca. 1,1m dik pakket kleiig ophogingsmateriaal dat gedateerd kan worden in de vroege nieuwe tijd. Onder dit pakket werd, vanaf een diepte van ca. 43,00m+TAW, de moederbodem aangetroffen, bestaande uit homogene groengrijze klei. Het meest zuidelijk deel van werkput 1 vertoont een afwijking op deze stratigrafie, aangezien hier voornamelijk puinpakketten werden aangetroffen waarmee een mogelijk aangetroffen kelder was opgevuld.
 - ➔ De stratigrafie van werkput 2 kan niet gelinkt worden aan die van werkput 1, aangezien ze geen overeenkomsten vertonen. In deze werkput bestaat de ondergrond onder de bouwvoor uit twee ophoogpakketten bovenop de moederbodem. Onder de bouwvoor bevindt zich een ca. 80cm diep pakket van heterogeen donkerbruin tot bruine leem met insluitsels van puin, leisteen en aardewerk, daterend uit de Nieuwe tijd (ca. 40,00-39,20m+TAW). Daaronder bevindt zich een homogene, lichtbruine leemlaag (ca. 39,20-38,90m+TAW). De moederbodem bestaat uit blauwbeige zand.
 - ➔ De natuurlijke bodem bevindt zich in werkput 1 op een diepte tussen 1,4 en 2,5 m onder het maaiveld. In werkput 2 werd de natuurlijke bodem aangetroffen op een diepte van 1,3 m onder het maaiveld.
- bevatten deze lagen archeologische vondsten?
 - ➔ Ja, deze lagen bevatten archeologische vondsten, weliswaar in beperkte mate. De vondsten dateren uit de nieuwe en nieuwste tijd. Oudere vondsten werden niet aangetroffen.
- uit welke periode dateren deze vondsten?
 - ➔ Deze vondsten dateren voornamelijk uit de nieuwe tijd. In werkput 1 werden vondsten aangetroffen op een diepte tot 2 m onder het maaiveld. In werkput 2 werden vondsten aangetroffen tot op een diepte van 1 m onder het maaiveld.
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
 - ➔ De sporen zijn zeer goed bewaard. Er werden nauwelijks verstoringen aangetroffen.
- wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?
 - ➔ De invloed van de bestaande bebouwing en verhardingen is zeer beperkt gebleven. Enkel in werkput 2 is een deel van het oudere muurwerk uitgebroken ten behoeve van de aanleg van een septische tank. Ook enkele buizen en rioleringen hebben dit deel van de onderzoekslocatie plaatselijk verstoord.
- op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?
 - ➔ De natuurlijke bodem bevindt zich in werkput 1 op een diepte van ca. 43,00m+TAW. In werkput 2 werd de moederbodem aangetroffen op ca. 39,00m+TAW.

- wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch erfgoed?
 - ➔ De geplande werkzaamheden zullen het aanwezige archeologische erfgoed grondig verstoren, aangezien de beoogde diepte van de geplande nieuwbouw zich zal bevinden tussen 1,7 en 4 m onder het huidige maaiveld. Binnen deze zone vallen de aangetroffen archeologische resten, die bijgevolg volledig verstoord zullen worden.
- kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?
 - ➔ Vanuit de bureaustudie werd volgende bijkomende vraagstelling opgeworpen:
 - ➔ Klopt het dat de huidige gebouwen lijken terug te gaan op de 17de-eeuwse voorgangers, of hebben er heel wat meer (bouw)activiteiten plaatsgevonden dan de historische kaarten lijken aan te geven?
 - Het archeologisch onderzoek toont inderdaad aan dat er slechts beperkte activiteiten hebben plaatsgevonden in de zone rond het kasteel. Dit sluit aan bij het beeld dat verkregen werd vanuit een observatie van de historische kaarten, namelijk dat het kasteel grotendeels origineel en intact gebleven is. Ook dit draagt bij tot de informatiewaarde van het aanwezige erfgoed.

Advies: Is een vervolgonderzoek relevant of niet?

Gezien het duidelijk zeer goed bewaarde archeologische erfgoed, is het opportuun om de resten op te graven, daar waar ze bedreigd worden door de geplande nieuwbouw. Kloosters behoren immers tot het belangrijkste historische bouwkundig erfgoed in Vlaanderen.¹⁵ Onderzoeken omvatten echter vaak kleine delen van het abdij- of kloostercomplex die aangesneden worden.¹⁶ Bovendien is in Wilsele de combinatie aanwezig van een kasteel dat later omgevormd werd tot klooster en school, iets wat tot nog toe sporadisch onderzocht kon worden. Bijgevolg wordt een opgraving geadviseerd, met een oppervlakte van ca. 1600 m².

- welke onderzoeksvragen moeten bij een eventueel vervolgonderzoek beantwoord worden?
 - ➔ Hoe zag Swanenburg er uit? Betreft het dezelfde gebouwen, of een voorganger van het latere kasteel Bleydenberg?
 - ➔ Hoe zag het kasteel Bleydenberg eruit?
 - ➔ Van wanneer dateren de oudste resten op de site en waaruit bestaan ze?
 - ➔ Welke fasering tonen de muurresten aan?
 - ➔ Klopt het dat er slechts weinig bouwactiviteiten hebben plaatsgevonden ter hoogte van het kasteel, zoals historische kaarten en het vooronderzoek buiten het eigenlijke kasteel lijken aan te tonen?
- wat is de te volgen opgravingsstrategie bij een vervolgonderzoek?
 - ➔ Waar de nieuwbouw het aanwezige archeologische bodemarchief zal verstoren, dient een opgraving plaats te vinden. Deze omvat de aanleg van maximaal drie archeologische niveaus: 1 onder bouwvoor, 1 op de overgang van de ene naar andere ophogingslaag en 1 op de overgang met de moederbodem. De opgraving moet iets dieper reiken dan de verstoringsdiepte (20 cm). Vervolgens dienen de op dat niveau nog aanwezige resten afgedekt worden met geotextiel en gestabiliseerd zand.
 - ➔ De verstoring van de nieuwbouw zal vooral een diepgaande impact hebben ter hoogte van de ondergrondse parking (huidige speelplaats). Hier zullen bodemverstorende activiteiten uitgevoerd worden tot een diepte van 4 m onder het huidige maaiveld. Ter hoogte van de rest van de nieuwbouw zal de nieuwe vloerplaat aangelegd worden op een diepte van 1,7 m onder het maaiveld. Dit is ca. 60 cm tot 1,10 m onder de huidige vloerplaat.

¹⁵ <https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/bouwkundig/inventarisatie/thematisch/gebouw/religieus>

¹⁶ https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/late_middeleeuwen_en_moderne_tijden/landelijke_archeologie/kloosters_en_abdijen

- ➔ Het archeologisch onderzoek is vooral gericht op het onderzoeken van oudere resten en het documenteren van de omvorming van het kasteel tot klooster en school. Tijdens het vervolgonderzoek dienen de aangetroffen muurresten geconfronteerd te worden met de beschikbare plannen. Wanneer de muurresten voldoende toegewezen kunnen worden aan de beschikbare cartografische bronnen, kunnen de resten in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed beperkter onderzocht worden, zeker wanneer de resten terug te leiden zijn tot het huidige grondplan of het grondplan uit 1944. De meeste aandacht dient uit te gaan naar de resten die de onderzoeksvragen helpen beantwoorden en naar de resten die dateren van voor de beschikbaarheid van voldoende gedetailleerde cartografische bronnen.

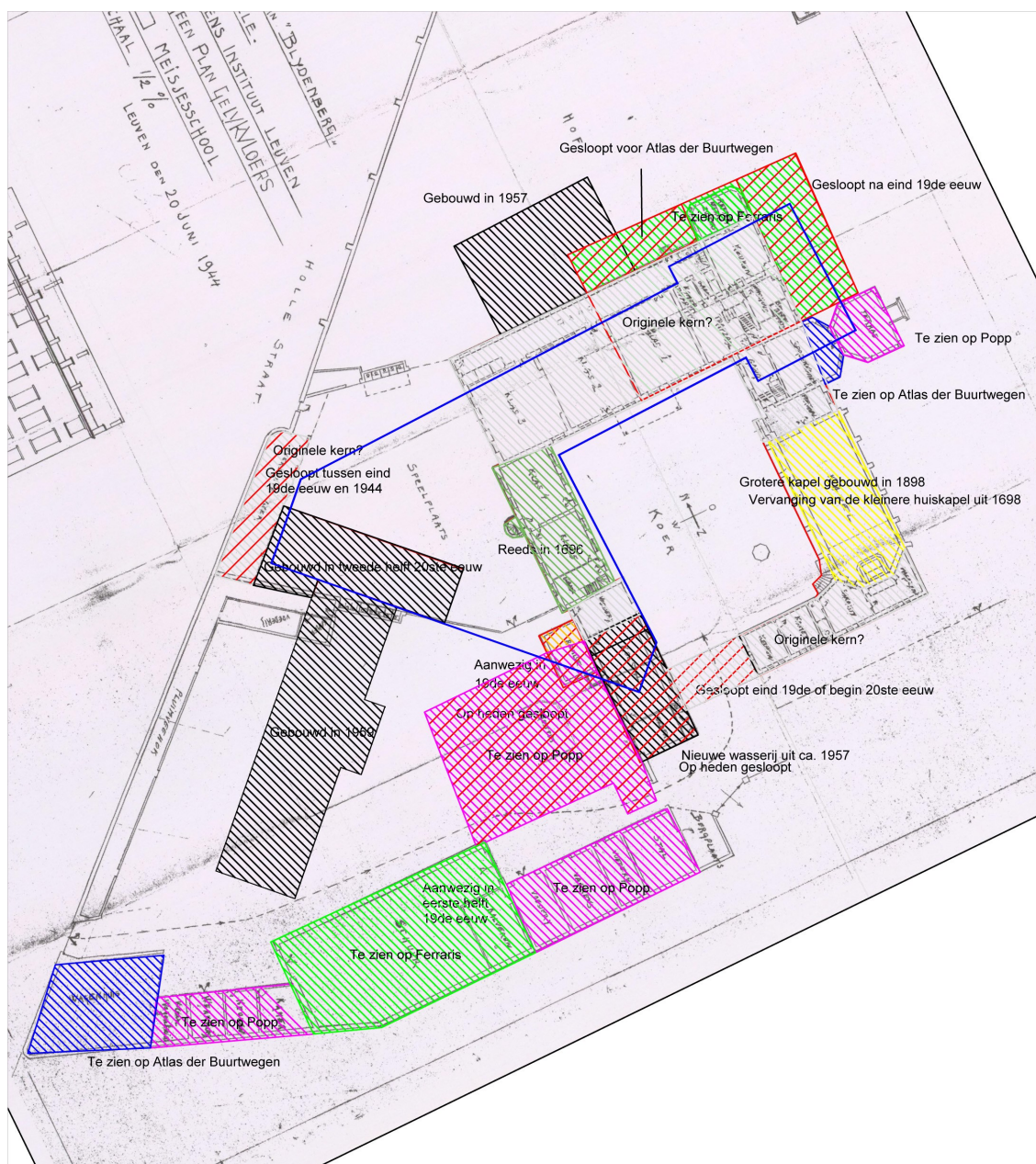

Fig. 47: Weergave van de ontwerptoeestand (blauw) op het plan met de verschillende bouwfases (onderkaart grondplan uit 1944)

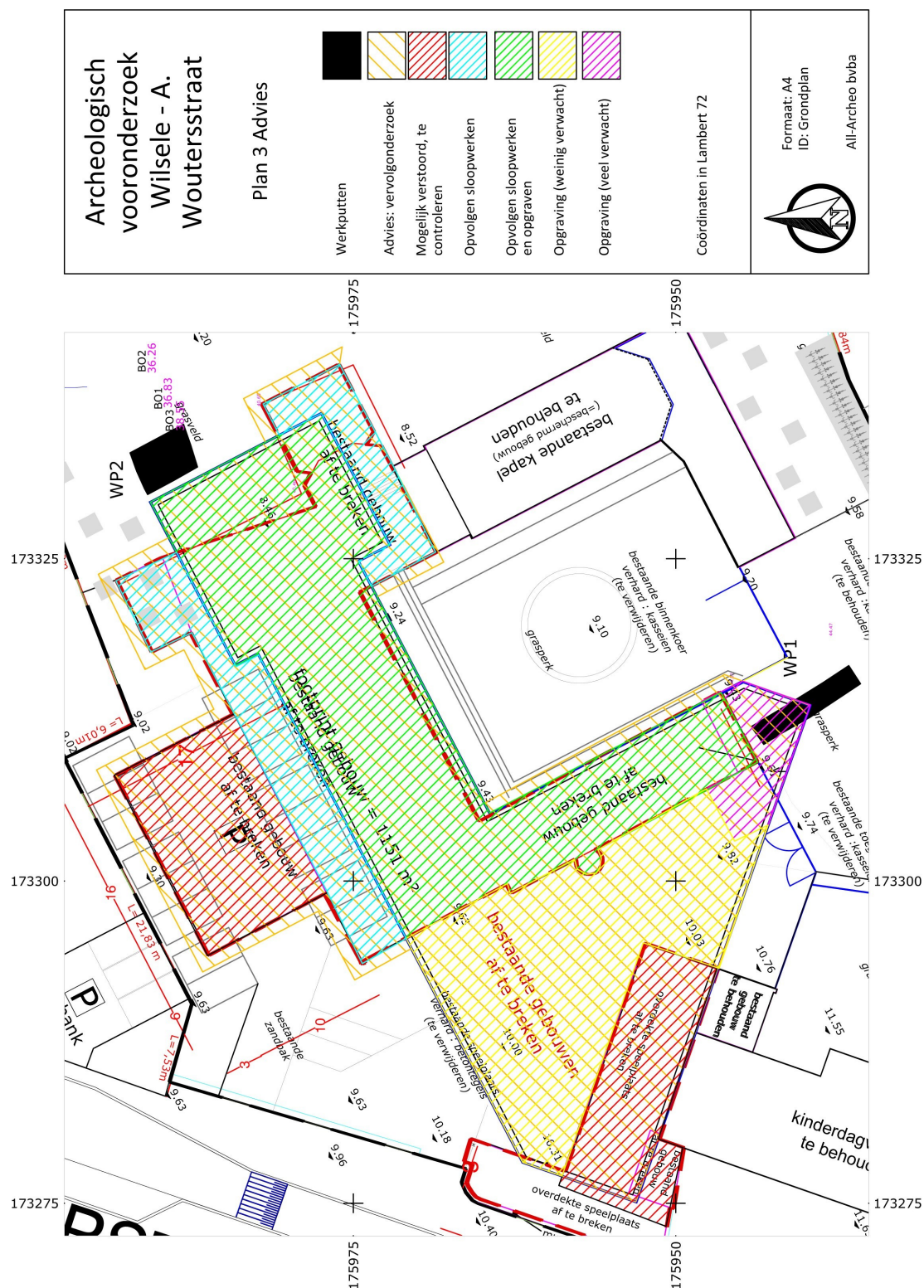

Fig. 48: Adviesplan

→ Bestaande verstoringsen zijn mogelijk te situeren onder het bouwvolume dat in 1957 tegen de noordelijke gevel aangebouwd werd. Dit kon echter niet nagegaan worden tijdens het huidige onderzoek en wordt best geverifieerd tijdens een vervolgonderzoek. Daarbij is vooral de zuidoostelijke hoek van dit bouwvolume interessant, omdat op de Ferrariskaart hier een groter bouwvolume te zien is dan op

de daaropvolgende cartografische bronnen. De verschillende sloopwerken in de zuidelijke hoek van het kasteel werden slechts uitgevoerd tot net onder het maaiveld en hebben de zone slechts beperkt gewoeld. Hier worden dan ook nog diverse archeologische resten verwacht. Tot slot werd in de tweede helft van de 20ste eeuw tegen het huidige kinderdagverblijf nog een bouwvolume opgetrokken. Ook hier bestaat de kans dat de zone verstoord is door de bouwwerken, net zoals bij het bouwvolume uit 1957.

Dit geeft volgende advieskaart, waarbij twee zones van samen 320 m² (rood) mogelijk verstoord zijn. Dit is te controleren tijdens de werkzaamheden. Een zone van 230 m² (blauw) zal niet verstoord worden door de nieuwbouw, maar enkel tijdens de sloopwerken. De sloopwerken worden opgevolgd en gedocumenteerd volgens bovenstaande richtlijnen, voor zover ondergrondse massieven behouden kunnen blijven. Indien alle ondergrondse massieven verwijderd worden, dient deze zone wel opgegraven te worden. Een zone van 630 m² (groen) wordt niet alleen gesloopt, maar wordt ook verstoord door de nieuwbouw. Hier dienen de sloopwerken opgevolgd te worden en moet een opgraving plaatsvinden tot -20 cm onder de verstoringsdiepte. Zie bovenstaande richtlijnen. De zone ter hoogte van de speelplaats (360 m², geel) is een zone waar eerder weinig resten verwacht worden en waar het onderzoek dus minder intensief zal zijn. Tot slot bevindt zich in het zuiden nog een kleine zone van 60 m² (magenta), waar veel muurresten verwacht worden. Dit toonde ook het onderzoek van werkput 1 aan. Het is een zone waar het onderzoek intensiever zal zijn.

Voorstel conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek

Conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek lijkt niet nodig in deze fase. Op heden zijn er geen relevante stalen die verder onderzocht dienen te worden, aangezien de aangetroffen archeologische resten voldoende konden gedateerd worden aan de hand van hun stratigrafische relaties en de onderzoeksvragen zo voldoende beantwoord konden worden.

7 Bibliografie

7.1 Publicaties

Sterckx, F., 2005: *Bleydenberg. 125 jaar katholiek onderwijs in Wilsele*, Antwerpen.

7.2 Bronnen

KADOC, Leuven

Archiefcollecties 1216

Archief van de Congregatie van de Dochters van Maria-Paridaens, Leuven 1476-1803; 1783-2009.

Nummers archiefstukken: 358

7.3 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2013)

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2013)

<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2013)

<http://dov.vlaanderen.be>

Gis Vlaams-Brabant (2013)

<http://gis.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/AtlasBuurtwegen>

Nationaal geografisch instituut (2013)

<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2013)

Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)

<http://www.onderzoeksbalans.be>

8 Bijlagen

8.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

8.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

8.3 Archeologische periodes

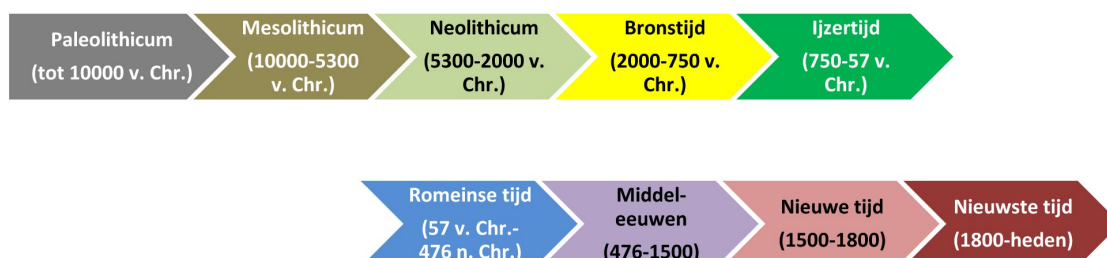

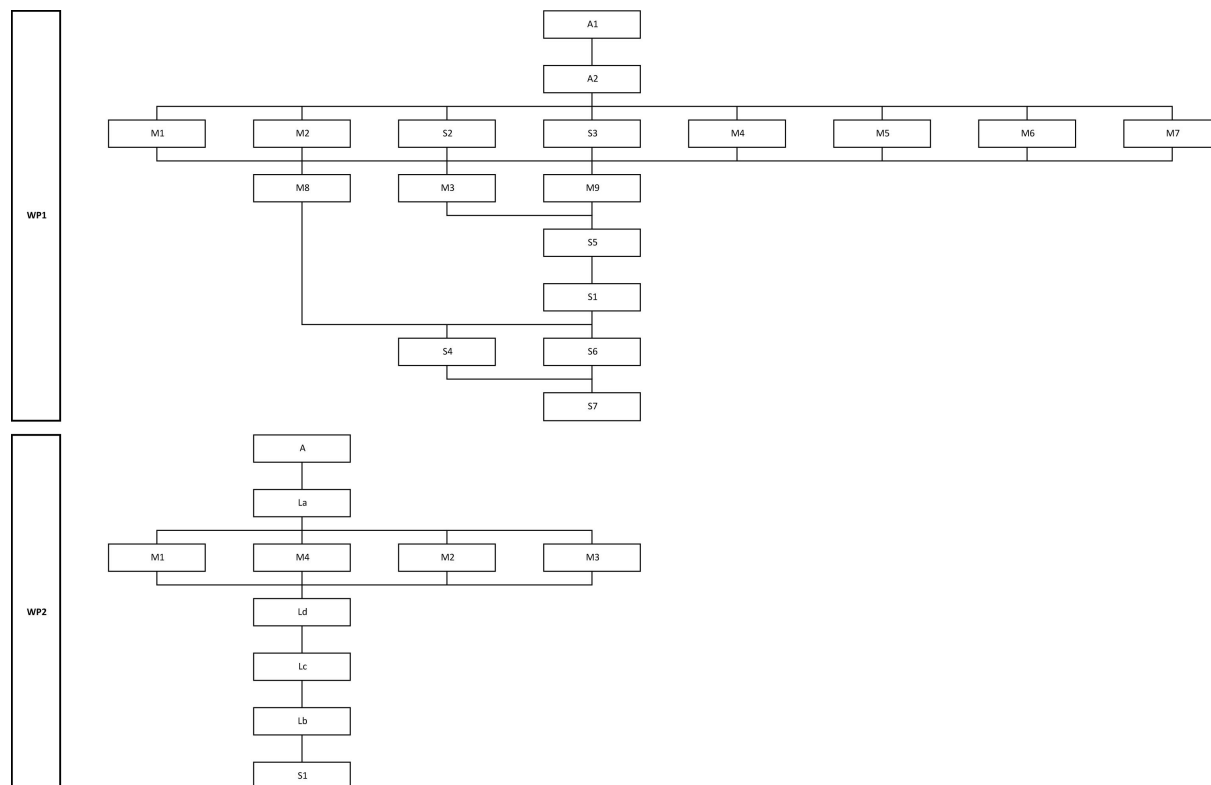
Fig. 49: Archeologische periodes

8.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
Plan 2: Grondplannen

Tekening 1: Profieltekeningen

8.5 Harrismatrix

8.6 Sporenlijst

Werkput	Vlak	Spoor	Kleur	Homogeen/heterogeen	Interpretatie
1	1	2	geel	homogeen	insteek M2
1	1	3	rood	homogeen	puin
1	2	4	groengrijze	homogeen	moederbodem
1	2	5	bruin	homogeen	antropogene ophooglaag
1	2	6	bruin	homogeen	antropogene ophooglaag
1	2	7	beige	homogeen	moederbodem
2	1	1	bruin blauw	homogeen	moederbodem

8.7 Murenlijst

Muur	Werkput	Vlak	Omschrijving	Baksteen-formaat (in cm)	Metsel-verband	Mortel
M1b	1	1	muurfundering	21,5x11x5cm	kruisverband	zachte beige leemmortel
M2	1	1	muurfundering	26x12x5cm	nvt	vrij zachte beige kalkmortel
M3a	1	1	riolering	18,5x8,5x5cm	nvt	vrij harde beige kalkmortel

Muur	Werkput	Vlak	Omschrijving	Baksteen- formaat (in cm)	Metsel- verband	Mortel
M3b	1	1	riolering	23x11x6cm	nvt	vrij harde beige kalkmortel
M4	1	1	muurfundering	25x11x6cm	nvt	vrij harde beige kalkmortel en recente lichtgrijze cement
M5	1	1	vloertje	20x8x5cm	nvt	vrij zachte beige kalkmortel
M6	1	1	muurfundering	25x11x6cm	kruisverband	vrij zachte witte kalkmortel
M7	1	1	fundering riool	18x8x4cm	nvt	nvt
M8	1	2	muurfundering	26x12x5cm	wild verband	zachte beige leemmortel
M9	1	2	muurfundering	25x11x6,5	wild verband	zachte beige kalkmortel
M10	1 en 2	1 en 2	muurfundering	26x11x6	wild en kruis	zachte beige kalkmortel
M1	2	1	gewelfde beerbak	19x8x4cm	kruisverband	harde lichtgrijze cementmortel
M2	2	1	poer	25x11x6cm	wild verband	leemmortel
M3	2	1	vulling insteek			
M4	2	1	muurfundering	25x11,5x6cm	kruisverband	beige zachte kalkmortel

8.8 Vondstenlijst

Vondstnr.	Locatie			Aardewerk			Glas			Steen
	Werkput	Vlak	Context	Vaat- werk	Bouw- materiaal	Andere	Vaatwerk	Bouw- materiaal	Andere	Lei
V001	1	1	S3	2						
V002	1		M10		1					4
V003	1	2	S6	2	3					1
V004	1	2	Lc	4						2
V005	2	1	La	4						2
V006	1	1	S3	11	1		2			
V007	1	1	insteek M6	9						
V008	1	1	insteek M9		1					

8.9 Monsterlijst

Werkput	Vlak	Context	Monster
1	1	M1	Baksteen
1	1	M3	Baksteen
1	1	M4	Baksteen
1	1	M5	Baksteen
1	1	M7	Baksteen
1	2	M8	Baksteen
1	2	M9	Baksteen
1	2	M10	Baksteen
2	1	M1	Baksteen
2	1	M2	Baksteen
2	1	M4	Baksteen
1	1	M3	Mortel
1	1	M4	Mortel
1	1	M7	Mortel
1	2	M8	Mortel
1	2	M9	Mortel
1	2	M10	Mortel
2	1	M1	Mortel
2	1	M2	Mortel
2	1	M4	Mortel
BO5		LA	Bulk

8.10 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Wilsele - A. Woutersstraat

Plan 2 Grondplannen

Werkputten

Structuur

Hoogte spoor in m TAW

Hoogte maaiveld in m TAW

Nieuwe of nieuwste tijd

Nieuwste tijd

Onbepaalde datering

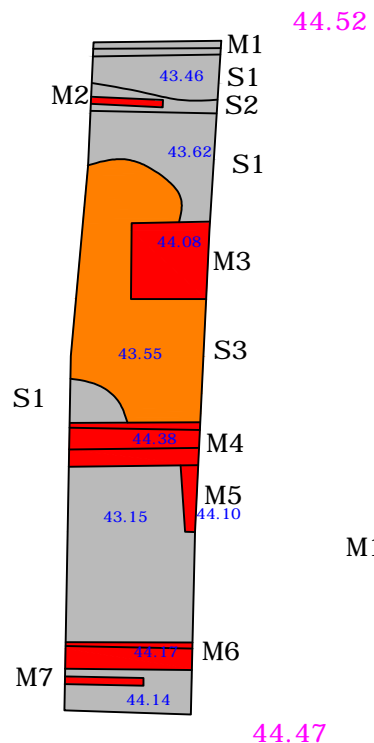

Coördinaten in Lambert 72

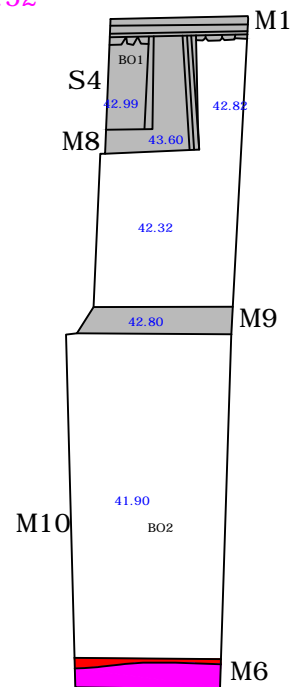
Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

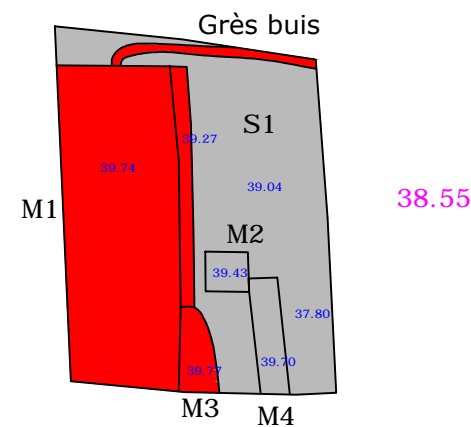
WP1 VL1

WP1 VL2

WP2 VL1

2 m

